

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-88

Uredništvo in uprava
za Slovensko in slovensko del
Julijske Krajinę
LJUBLJANA Erjavčeva 1a

ISTRA

Talijansko političko društvo u Istri je 1885 tražilo od austrijske vlade zaštitu od hrvatskih i slovenskih seljaka, jer da ti seljaci pod vidom nacionalne borbe nastoje porušiti društveni poredak tako bi prigrabili gospodstva-talijanska dobra.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULJSKE KRAJINE

RETORIČKI IREDENTIZAM

Povodom članka o istarskom iredentizmu u „La Porta Orientale“

U uvodu svoje poznate knjige «Iredentismo adriatico» Angelo Vivante je još pred četvrti vijeka ukazao na retoričko-literarni iredentizam. Imajući na umu Vivanteovu klasifikaciju predratnog talijanskog iredentizma, počeli smo da čitamo članak u decembarском broju tršćanske «La porta orientale» iz pera Leone Veronese pod naslovom «L' iredentismo in Istria». U tom prikazu nastoji Veronese da dađe presjek kroz predratni iredentizam u Istri s namjerom, kako kaže u zaključku, «da današnja pobjedička, jaka Italija, Italija koja se boje i kojoj se dive, bude možda uspostaviti što jače veze prijateljstva i solidarnosti sa susjednim narodima na svojim granicama od kojih je ne odlače više nikakav nesporazumak».

Premda Veronese u toj raspravi kaže da ga pri pisanju nisu vodili nikakovi politički ciljevi, mi smo prisiljeni da se osvrnemo na tu raspravu, ako za ništa drugo, a ono zato, da ukažemo na neke nelogičnosti u njoj i da nastojimo iz te retorike na 33 stranice izvući što glavno što ima i za nas važnosti — ne samo historičke važnosti, već i savremene — obzirom na probleme, koje Veronese dodiruje u toj raspravi.

Veronese, po uzoru skoro svih dosadanih pisaca o tom pitanju, tvrdi da je Austrija suprotstavila talijanskom iredentizmu iredentizam Slavena — Hrvata i Slovenaca u jednom dijelu današnje Julijske Krajinę, kako bi oslabila Talijane. Austrija je, kaže Veronese, umjetno i u velikom opsegu favorizirala imigraciju okolnih Slavena u Trst i ostale talijanske gradove, koji su došli kao radnici i činovnici da zamijene u poduzećima, uređima i školama Talijane.

Svuda na svijetu ima imigracija okolnog stanovništva u gradove čisto ekonomski karakter. Gdje god se u nekom gradu razvija jaka industrija, svuda dolaze ljudi izvana, u prvom redu iz najbliže okolice, da na tim tržištima radne snage nastoje plasirati suvišak prirodnog priraskā. Čim je jača potražnja radne snage, tim su plaće bolje i ponuda je veća. Budući da Trst, Pola i Rijeka nisu mogli da zadovolje tu potražnju u vremenu nagle industrijalizacije, tu potražnju radne snage je zadovoljila okolica. Potpuno je svejedno govore li ljudi iz okolice drugim jezikom nego oni u gradu. Ekonomski zakonici se jezik kao sredstvo sporazumijevanja tiče samo toliko koliko bi teško sporazumijevanje između raznih ljudi u nekom poduzeću moglo štetovati profitu kojega se očekuje od uložene kapitala. A da se može tvrditi kako su Hrvati i Slovenci zaista dolazili na mjesta Talijana utjecajem vlasti ili drukčije, tada bi trebalo iznijeti statistike o besposlenima (kojih nije bilo). Neka Veronese iznese broj nezaposlenih Talijana radnika i činovnika u Trstu, Puli i Rijeci prije rata, pa da vidimo jesu li ljudi iz okolice dolazili u grad na rad iz političkih ili iz čisto ekonomskih uzroka. I kako to da je u samom Trstu bilo prije rata desetak hiljada talijanskih državljana, doseljenika iz Italije, koji su svi u Trstu radili i živjeli. A desetak hiljada tih doseljenih Talijana je bilo i u Istri. Kako se može, na pr., tumačiti isti proces u Trentinu, gdje je okolica talijanska naseljavala grad, ako ne ekonomskim razlozima. Tamo je Austrija i u državne ratiōne i na željeznicę namještala ljude iz okolice, u ovom slučaju Talijane, iako joj to politički nije konveniralo. Ali politika je tek rezultanta mnogobrojnih gospodarskih faktora, a ne obratno.

Ta imigracija u talijanske gradove je naročito do treće četvrtine prošloga vijeka konvenirala nacionalno Talijanima. Ako je Trst, po prvom popisu 1735 imao tek 3.865 stanovnika, 23 godine kasnije 6.433, a pred

rat se penje broj stanovnika na 200.000, postavlja se pitanje odakle je došlo tih 200.000 ljudi u manje od dva vijeka. Uz doseljenike iz Italije, ima u broju od 140.000 Talijana (prema 60.000 Slovenaca) ogroman dio asimiliranih Slavena iz okolice. Što svjedoče i prezimena mnogih talijanskih iredentista. (Oberdank, Slataper, Suvich itd.). Prema tome je deplasirana tvrdnja o umjetnom useljavanju Slavena iz političkih razloga.

Ali Veronese neće upotrijebiti dokumente. Za njegovu tezu bi bilo bolje da nije upotrijebio niti one koje navodi za Istru. Jer ti dokumenti koje on navodi u takovoj u očitoj kontradikciji sa njegovim zaključcima, da je vrijedno to istaknuti.

On prikazuje iredentizam kao neku idealističku ideologiju kulturno superiornijeg naroda koji jedino iz tih idealističkih i rasnih intuitivnih motiva stvara pokret protiv Austrije i protiv onih koji ugrožavaju te njegove historičko-kulturne tekovine proizlaže iz rimske i kasnije iz talijanske kulture i civilizacije

Ali ti istarski Talijani, kada je njihov privilegirani ekonomsko-socijalni položaj došao u pitanje traže zaštitu od Austrije protiv Slavena — ali oni traže tu zaštitu kao građani protiv seljaka. Veronese citira u svojoj raspravi memorandum kojega je oktobra 1885. poslao društvo «Societa politica istriana» vladi u Beč. Citiramo odlomak iz tog memoranduma u originalu:

«L' elemento slavo ha preso un atteggiamento ostile e minaccioso contro i nazionali italiani, da quando si è permesso che i preti della campagna predichino, impunemente dal pergamo e su le piazze, l' aversione e l' odio dei contadini slavi

contro gli italiani, qualificando questi ultimi pubblicamente per usurpatori, briganti, usurai, ladroni e peggio ancora — da quando si è permesso che in pubbliche adunanze all'aperto ed al cospetto dello stesso commissario governativo i capi del partito slavo; gente straniera (?), manifestino impudente idee di sprezzo e di preteso volgare comunismo a danno dei nazionali italiani, eccitandoli, contro loro tutte le passioni più brutali delle masse incolte — —

A dalje se nastavlja kako te «masse incolte» čekaju bogatu budućnost na račun «gospode» (signori) — mirnih talijanskih građana (pacifistični talijani). Na kongresu tog društva par tjedna iza toga — citira Veronese — izglasana je rezolucija protiv seljaka-Slavena, koji iskoristiću politiku «kako bi porušili društveni poredak».

Taj memorandum i ta rezolucija najbolje ilustriraju ono što Veronese ne bi htio da kaže. Da su, naime, Talijani bili privilegirani i da su se borili za svoje ekonomske i socijalne pozicije i da njihovom «mističnom iredentizmu» nije ništa stalo na putu da se utječu feudalno-plutokratskoj Austriji doninirajući hrvatske i slovenske seljake — pred 53 godine — kao socijalne revolucionere i komuniste od kojih da je u opasnosti društveni poredak na kojem je počivala tadašnja Austrija i koji je i te kako konvenirao Talijanima u toj Austriji.

Nemamo dovoljno prostora da opširnije pišemo danas o tome, ali i ovo par konstatacija će biti dovoljno da pokaže šupljino frazeologije tog retoričkog iredentizma Leona Veronese i ostalih i da nas potakne na ozbiljan studij toga problema kako bi već jednom i mi osvjestili taj odlomak naše povijesti i sadašnjosti s našega i ispravna stanovništva. (L. P.)

ZADARSKI „SAN MARCO“ O PROCESU RADI UMRORSTVA U MILJAMA

Posljednji broj zadarskog lista «San Marco» donosi opširan prikaz procesa radi umorstva u Miljama. Kako smo već o tome svojedobno opširno pisali, tada je Dalmatinc Vucoosa (Vukuša) ubio antifasistu Rossettija. «San Marco», a i ostali listovi iz Julijske Krajinę, prikazuju taj događaj ovako:

8 augusta pr. god. sakupili su se mladi i djevojke u nekoj miljskoj gostionici na zabavu i ples. Među njima je bio i Mario Rossettij koji se pred malo vremena vratio iz Francuske kući u Milje. U gostionici je radi ženskih nastala svadja i tučnjava. Neki Zippo je oterao po karabinjere, ali ih nije našao, pa je zato poslao u gostionu fašističkog milicionera Ivana Vucoosu. Kada je taj milicioner hodo predovatio, njega je navodno Rossettij napao i pozvao na obrambu ne samo njega već sve fašiste. Tada su oko osam sati naveče, otkli svi iz gostionice, a putem im se pridružili mnogobrojni ljudi. Rossettij je navodno opsovao Vukušu i kao beznačajnog Dalmatince. Prema pisanju listova, na trgu je Vi-

coosu opkolilo više ljudi koji su ga prihvatili za ruke da se nije mogao na maknuti i tada je, navodno, Rossettij navalo na njega. Vucoosi je priskočilo u pomoć nekoliko fašista i nastala je tučnjava, a i iz obilježje kavane su počeli letjeti stolovi i stolice. Vucoosa je u toj tučnjavi uspio da istrgne ruku i izvuče revolver, ali ga je neko udario u ruku, revolver je pao, sam opalio dva puta i malo zatim je Rossettij pao mrtav. Ljudi su se razbjegli, a u Miljama je nastao radl toga nemir i vlast je bila prisiljena upotrebiti oštre mjere.

Na procesu je govorio i podtajnik pokrajinskog fašističkog saveza advokat Zennaro. Oplesao je Rossettija kao protivnika fašizma.

Sud je Vucoosu proglasio krivim i odučio ga za umorstvo Rossettija na 6 mjeseci i 10 dana zatvora, a Rossettijevoj obitelji je sud priznao pravo na otkupinu od 20.000 lira. Budući da Vucoosa bio u istranom zatvoru već toliko vremena, to je odmah pušten na slobodu.

UMRO KNEZ BORELLI

7 o. mj. umro je u Šibeniku u 82 godini života Hubert Borelli, knez Vranski. Pokojnik Borelli prije rata igrao je istaknutu političku ulogu u Dalmaciji. Odmah u početku svog političkog rada postao je zagovornik hrvatskog narodnog preporoda i bio mu je jedan od prvaka. Dugo godina bio je predsjednik gospodarskog odbora zemaljskog vijeća u Zadru. Najveći dio života proveo je u Zadru, gdje je bio među prvacima, koji su se zauzimali za hrvatsku narodnu stvar.

Kruna i žezlo abesinskog cara

Mussolini je primio u palači Venetia maršala Grazianla koji mu je podnio detaljan izvještaj o svom radu u Abesiniji, za vrijeme rata kao i kasnije, dok je, stajao na čelu talijanske uprave kao potkralj Abesinije. Mussolini je i ovom prilikom izrazio priznanje maršalu Grazianlu na njegovom radu. Maršal Grazianli je predao Mussoliniju krunu i žezlo abesinskog cara, koje je on donio sa sobom iz Abesinije. Mussolini je odredio da se abesinska kruna i žezlo stave u kolonijalni muzej.

Čehoslovački ministri o narodnim manjinama

U nijednoj državi nije pitanje narodnih manjina tako aktuelno kao u Čehoslovačkoj. Aktuelno je radi same nacionalne strukture Čehoslovačke kao i radi vanjskopolitičkih razloga, jer pitanje manjina, naročito Nijemaca u ČSR, postaje sve više i više problemom internacionalne politike, jer Njemačka nastoji to iskoristiti u svojim političkim potezima.

Toga radi najkompetentniji faktori Čehoslovačke bave se tim problemom i češće ga iznose pred javnost, pa su tako u nedjelju 6 o. mj. govorili o tom pitanju tri čehoslovačka ministra.

U Bratislavi je tom dana održan kongres čehoslovačke Socijalne demokratske partije. Ministar pravde Derer je istakao u svom govoru veliki napredak koji je Čehoslovačka postigla u toku posljednjih 20 godina.

Jedan dio svog govora održao je Derer na mađarskom jeziku i naročito skrenuo pažnju na prednosti koje uživa mađarska manjina u Čehoslovačkoj, na osnovu odluke Čehoslovačke vlade od 18 februara 1937 god.

Istom dana je ministar vanjskih poslova Kamil Krofta održao veliki govor u kome je naročito pažnju posvetio pitanju manjina. G. Krofta je naročito podukao da će Čehoslovačka, već prema svom geografskom centralnom položaju, uvijek postupiti prema svojim manjinama na bazi pune pravoprijetnosti.

Čehoslovački opunomoćeni ministar u Parizu Osuski uzio je u nedjelju učešće u svečanom prijemu, koji je u njegovu čast priredilo Udruženje prijatelja Čehoslovačke. Tam prišikom g. Osuski održao je govor o problemima manjina. Činjenica da u Srednjoj Evropi razne manjine saraduju u istoj oblasti, dokaz je da nacionalna osjećanja nisu u prevlaci mjeri zasnožena niti su intransigentna, samo ako nema odnaredovanja.

Ministar dr. Mehmed Spaho o prijateljstvu s Italijom

Nakon višednevnog boravka u Italiji, gdje je bio vrlo srdačno dočekan od predstavnika vlasti, vratio se u Beograd 3 o. mj. ministar saobraćaja dr. Mehmed Spaho. Na kolodvoru dočeka ga je talijanski poslanik g. Indelli.

Dr. Spaho je nakon dolaska izjavio beogradskom «Vremenu», da je neobično oduševljen srdačnim dočekom u Italiji. Na svakom koraku bio je najsrdačnije dočekan, i to počevši od predsjednika vlade Mussolinija do ministra vanjskih poslova Cianna i posljednjeg tvorničkog radnika. Isto tako je dr. Spaho oduševljen napretkom, koji je Italija učinila u željezničkom prometu i u proizvodnji željezničkog materijala. Dr. Spaho je naglasio, da je zahvaljujući ljubavnoj susretljivosti talijanske vlade mogao predsjedati najmodernije sredstva željezničkog prometa. Dr. Spaho je dalje naglasio, da je cilj njegovog puta bio, da upozna željeznički promet i željezničku industriju u Italiji i da poradi na pojačanju trgovačkog prometa s Italijom. Dr. Spaho je rekao, da je mogao osobno konstatirati, da talijanska željeznička uprava ne zaostaje ni u čemu za materijalom, koji Jugoslavija nabavlja u inozemstvu, te da misli, da je to preduslov, da se poveća jugoslavenski izvoz u Italiju, koji bi se mogao ostvariti nabavkama ministarstva saobraćaja u Italiji.

Još je dr. Spaho rekao, da nosi najbolje dojmove iz Italije i da se uvjerio, da je prijateljstvo prema Jugoslaviji uvažljivo dubokog korijena u duši talijanskog naroda.

On je bio u mnogim mjestima predmet toplih i srdačnih manifestacija pučanstva. Očito je, završio je dr. Spaho, da su posjet grofa Cianna u Beogradu, potpis pakta o prijateljstvu između Italije i Jugoslavije i posjet Dra Stojadinovića u Italiji dali najbolje rezultate.

D'ANNUNZIEV POGREB

«Principio di Montecassio» Gabriele D'Annunzio sahranjen je prema svojoj želji noću uz gruvanje jednog tova, koji je sve mimate pao po jedan hilar. Lije, natijeu od orahovc dretna, bio je pokriven dalmatinskom zastavom. — D'Annunzio je sahranjen u grobnici, u kojoj su već prije sahranjeni četiri artilj. poginula pri zauzeću Rijeka. — Sahrani je prisustvovao i Mussolini.

Od Soče do Rečine -- od Triglava do Kamenjaka

Obletnica Bratuzeve smrti

† LOJZE BRATUŽ

Povsem neopaženo je šla mimo nas obletnica smrti Lojza Bratuža. Zet leto dni je preteklo od takrat, leto, ki je prineslo mnogo novega tudi nam, toda zaradi tega ne bi smeli pozabiti na obletnico.

SLAVA LOJZU BRATUŽU!

Pet imanja na dražbi

Velika Bukovica, marta 1938. Prije rata naše je selo u cijeloj okolici bilo jedno od najbogatijih. Svaki je seljak imao pet do šest, pa i više, krava muzara i po par konja. Danas nema od toga niti deseti dio, jer je narod morao prodati da plati porez. Prije rata u našem je selu bila velika skućopca zemlje i šume, jer nije htio nitko da proda, budući da je svako želio povećati svoje imanje. Danas je u našem selu baš obratno, svako ima želju da čim više i čim prije proda što ima samo da mu ne propadne, ali niko od seljaka ne može da kupi, jer nema od kuda, pošto je do skrajnosti osiromašeo, osobito od kada je nametnut 5 posto porez na nekretnine. Ovaj porez je naš narod potpuno uništio, jer narod ne može da redovito otplaćuje ni redovni porez, a kamoli još i ovog. Zbog ovog poreza u našem je selu prošli mjesec išlo na prodaju pet imanja. Prodala su se uz vrlo nisku cijenu, tako da nijedno nije predano za veću svotu od pet hiljada lira. Svih ovih pet imanja kupila je jedna banka, koja je istog dana ova imanja dala u najam istim seljacima, tako da ti seljaci koji su stoljećima obradivali svoju zemlju moraju danas od svoje zemlje drugom da plaćaju najam kako bi mogli još koje vrijeme ostati u kući i na ogledu gdje su se rodili.

Globe za gusjenice

Klenošćak, marta 1936. Poropati morao je platiti stotinu lira globe zato što nije očistio gusjenice s jednog; jednog bora kojega posjeduje. Kako se šromak nalazi bolestan u krevetu, nije mogao da izvrši naredbu i očisti bor, pa ga je zumska milicija ogholila.

Španjolci u Opaljji

Opaljša, marta 1938. Kod nas boravi već više mjeseci jedna veća grupa španjolaca. Oni su bili nastanjeni na raznim mjestima. Tražili su pred nekakvim razlogom kod nekih domaćih seljaka, a isto tako i kod privatnih ljudi, ali ga nisu mogli nigdje dobiti. Vidjevši da im do zarada nije moguće doći, odlučili su biti da idu navodno svi u Švicarsku.

Na taj način su nestali iz Opaljša za neko vrijeme, ali su se pred mjesec dana ponovno vratili k nama i to silno obogaćeni. Kupili su odmah jednu vilu i raskošno je uređili. Za tu vilu su platili ništa manje nego 500 hiljada lira. U njoj su se svi i nastanili i uređili vješt soba za kancelariju u kojima je smješten njihov kancelarijski personal. Radi se pumom parom, te dobivaju i odaslihu danonice mnogo pošte. Glavni organizator je neki Sambo.

NARUČITE DŽEPNI KOLEDAR
»SOGA« ZA 1938 GOD.

Dozvole maloprodavačima

Trst, marta 1938. Dobro je poznata stvar, da se u Italiji od vremena poznatih sankcija primjenjenih od strane većine članica Društva naroda protiv Italije, davaju maloprodavačima dozvole za kupovanje uvoznih artikala kod veletrgovaca. Te dozvole daje »Federazione fascista dei piccoli commercianti« za kupovanje uvoznih artikala kod domaćih veletrgovaca. Te dozvole glase na količinu robe, koju maloprodavač ima da kupi kod veletrgovca, a daju se vrlo nesavjesno i prema simpatijama same fašističke federacije. Količina robe određuje se prema prijašnjem prometu t. j. potrošnji robe iz vremena dok još nisu bile primjenjene sankcije.

Zbog takvog postupka nastalo je medju maloprodavačima u čitavoj Južnoj Krajinu veliko nezadovoljstvo radi nesavjesnog davanja spomenutih dozvola. Radi takvog postupka dešava se vrlo često da maloprodavači nemaju u svojim radnjama potrebne artikla i na taj način opet stradaju potrošači i maloprodavači.

Kolesarska dirka Trst-Ljubljana-Trst

Nekako uell Impero se bi vršila kolesarska dirka na cesti Trst-Ljubljana-Trst, ki jo bo organizirala društvo Unione Ciclisti Trieslini. Picolo piše od te prilike: »Kakor je prišlo do kulturnega zblizanja med našo državu in Jugoslavijo, tako bo tudi juljski kolesarski sport šel preko meje in poneseil prijateljskemu narodu literijsko mladino, entuziazem in silo nove Mussolinijeve generacije.«

Drobiz

Brestovica. — Za župnika je bil postavljen Bernard Spacapan.

Col nad Vipavo. — V goriški občini je bilo ugotovljeno, da je najbolj plodna colska občina, v kateri je 65 družin, ki imajo preko 7 otrok, a prebivalstvo šteje komaj 2061 duš. Ker je baje colska občina prva v tem pogledu v Italiji, ji bo pripadala posebna kolajna.

Gorica. — 43letna Mafreda Marija, iz Idrije, je bila obsojena zaradi delotomora na 5 let in 15 dni zapora in plačilo stroškov. Razpravi je prisostvovala mnogo radovednega občinstva.

Gorica. — Pred goriškim sodiščem sta bila obsojena zaradi vploma v vilo Coronini in kraje 27 letni Gvido Končančič na 11 mesecev zapora, in 25letni Angel Planinšek na 8 mesecev zapora ter vsak na 800 lir denarne kazni.

IVAN BOSTJANČIČ:

PISMO Z OPATIJE

Ovdeka saki dan daž pada. Danas su šli ča zadnji furešti, partili su va topleje kraje, a mi smo ostali sami z našimi brigami i nevoji, mi smo ostali da dugu zimu pasamo va mizerije trde kako već zdavanj je znamo.

Va porte su barki brez koristi i ni solad ne nose. Barkajoli su prigljeni pod dažjen, saken danon stareji, i kako vali zeleni tuču po sive Skujere obrazi su njin se škureji.

Ma ti već znaš za ove dane kad zadnji furešti part. Otobar je, ko bilo je dela kroz leto, dobro je bilo, za ono malo solti sejeno se neš storilo.

A sada ovdeka saki dan daž pada. Od jutra do večera se ovako brez dela porton pohaja od nikuda pomoći, ni čuda, samo se veće brige, a zima na vrata prihaja.

Ceste su tihle i prazne. Mladici su šli saki za svojen kruhon i ko najđu delo pasat će zimu i morda k leto nazad tornat, a mi, ti i sam najboje znaš kako ćemo trdo, kako ćemo teško ovu zimu pasat.

Danas su partili zadnji furešti. Palaci su prazni, tihli, ma čuda su tiše naše nevoje. Nevere se spravlja, nebo je saken danon škureje, i tel bin ti reć kako smo čuda tega već pasali, va nas ta trdi život na druge strani peje.

Deskle. — Za župnika je bil imenovan Filip Kavčič, ki je pastiroval v Crnem vrhu, predno je bil konfirnan.

Gorica. — Te dni sta praznovala petdesetletnico svojega rojstva župnik Karl Reja iz Ročinja in župnik Janko Pišot iz Planine pri Vipavi.

Gorica. — Umrli je znani italijanska geometrijski inspektor v pokojni Ivan Sirk, star 88 let.

Idrija. — Ko je 35-letni Malnik Valentin hotel odpreti z zobni patrono želatine, se mu je ta nenadoma razpočila v ustih ter mu raznesla spodnji del glave in odtrgala čeljust. Nesrečni Malnik je kmalu nato umrl.

Kojsko. — V okolici Kojskega na Sobotinu sta nastala dva gozdna požara, ki sta uničila nekoliko tisoč kv. metrov gozda. Prišli so gasit goriški gasilci. Vzroki teh požarov so neznan.

Lokec. — 53-letna Frančiška Skok se je morala zateči v bolnišnico, ker si je zastrupila roko zaradi praske, ki jo je povzročila mačka.

Oslavje. — Po kratki boleznii je nenadoma umrl splošno znani posestnik Klanjšček Josip, star 74 let.

Podmelec. — Ko so šli zjutraj delavci na delo, so našli ob poti truplo Antona Prezelja, starega 44 let, z mnogimi strahovitim ranami po vsem telesu. Komisija, ki je takoj prišla, še ni mogla točno ugotoviti ali je po sreči umrl ali nesreča z vojnim strelivom. Verjetno pa je, da je nesrečni Prezelj povzročil eksplozijo granate, ki mu je prinesla smrt.

Postojna. — Družbi »Sclausa« in »Sicla« iz Postojne sta darovali za zgraditve fašističnega doma v Postojni 22.000 lir in za otroško letovišče v Gradcu 5.000 lir.

Sežana. — Veliko gmajne je zgorelo v okolici Sežane, prav toliko tudi v bližini Repentabra. Ko so se tržaški gasilci vračali od obeh požarov domov, so morali še med polju na Vrdeli pogasiti 3.000 kv. m. gorečega grmicevja.

Trebeč. — Delavec Herman Stuker iz Trebeč je v Trstu pri delu zlomil nogo, ko je nesel tram ter si poškodoval vrat hrbtnice. V bolnišnici bo morao ostati 5 tednov.

Trst. — V tržaških trgovskih krogih so sedaj zelo nezadovoljni z obstoječimi pogodbami, ki sta jih podpisali Italija in Jugoslavija, ker ne ustrezajo italijanskim težnjam, a ne koristijo ba je v gospodarskem oziru Jugoslaviji. Pravijo, da se mora smatrati Jadransko morje kot gospodarska celota brez političnih mej.

Trst. — V trenutku, ko je prišel v bolnišnico, je bil aretiran 29-letni Ivan Antolović, ker so oblasti osumile tudi njega, da se je udeležil pretepa pri katerem je bil Peter Ulicičaj težko ranjen v trebuh. Ob postelji ga čuvajo agenti javne varnosti.

Trst. — Neki Josip Urbin je bil obsojen na 9 mesecev zapora, ker se je protivil oblastem, zaradi pijanosti ter na leto dni prepovedi pohajanja v gostilne. Bolj kot kazni, ga je zadelo prepovedi!

Trst. — 29-letni Jakob Bole je lako nesrečno padel na gladkem podu sobe, da si je težko ranil levo nogo.

Trst. — Pred sodiščem je bil obsojen zidar Omerič Ivan, star 49 let, ker je hotel izsiliti večjo odškodnino od urada za zavarovanje delavcev, kakor mu je bila odmerjena, zaradi trajne poškodbe na nogi, ki pa ni bila dolžena v času zavarovanja. Dobil je pogodno 1 leto zapora, 3.000 lir denarne kazni in plačati mora vse stroške. — Ivan Pek, voznik, je bil obsojen na 6 mesecev zapora in 400 lir denarne kazni, ker je pustil na ulici voz s konji brez paznje in ker se je zoperstavljal oblastem.

Trst. — V stanovanju Frančiške Bizjak je prišla goreti spalna soba. Ugotovili so, da je temeljni povzročil požar.

Trst. — Pred sodiščem je bila obsojena služkinja Milica Dilić zaradi fatvine na 1 letom in 6 mesecev zapora ter 1.400 lir denarne kazni.

Trst. — Ana Furlan, stara 47 let, je padla po stopnicah in si zlomila levo nogo. Prepeljali so jo v bolnišnico, kjer bo morala ostati 6 tednov.

Trst. — Prostovalci in legionarji iz Trsta bodo nesli na d'Annunziojev greb posodo s kraško zemljo in vodo iz Timave.

Trst. — Umrli so: Perušič por. Kostre Ana, stara 72 let, Badić vd. Bozora 66, Pibernik por. Pesek Marija 79, Piščanc vd. Katarina Piščanc, Seruja vd., Degner Jospina 83, Urbančić plav., Hrovatin Marija 80, Ilič vd. Zupančič Elizabeta 35, Cesar Egidij 35, Slatnik Ana 85, Goljvešek Alojz 79, Pison vd. Plego Ivana 76, Ivančić por. Guerin Lenu 58, Mihalič Karl 4, Končina Hummer 37, Bole Just 34, Kavčič por. Cijan Marija 29, Mikol Silvij 63, Kovadec vd. Cununnale Vincenca 76, Končina Peter 70, Seršen Anton 70, Sancin Ivan 8, Budan Marija 91, Sirk vd. Mayer de Heldenfeld Hermilija 83, Jekentić vd. Amodeo Marija 90, Josip Knific 76. Obat Antonija 83.

Trst. — Te dni so prejavili fašisti 17 obletnico, odkar je bil ubit v pretepu z nasprotniki fašizma Mario Trevisan.

Tržič. — Splovili so motorno ladjo »Omala«, ki so jo napravili neko holandsko petrolejsko društvo iz Haaga. Ladja ima 9.440 ton nosilnosti.

Trst. — Da bi omejili gozdne požare v tržaški okolici, ki so v zadnjem času uničili precej mladega gozda, je izdala tržaška občina stroge odredbe. Po teh je strogo zabranjeno kaditi ob pretepu skozi gozd, nadije kako zažigajo plevca in grmivejšja v oddaljenosti do 100 m od gozda. Ugotovili so, da požari nastajajo po večini zaradi neprevidnosti kadilcev, ki mešajo ogorke v travo ob cesti, kjer na ta način nastanejo gozdni požari... Gozdna milica bo odslej strogo pazila na izvrševanje omenjenih naredb.

Trebeč. — 8-letni Čuk Marij je bil prepeljan v bolnišnico, ker se je pobil po glavi pri padcu z voza.

Viznada. — Z brnatoš kolajno je bil odlikovan ad memoriam v Absenilji padli vojak Peter Hervatin iz Viznana v Istri.

CITATI

» — — — naš spor s Italijom mora se svršiti pravedno t. j. s našim hrvatskim i jugoslavenskim posev sopobudnim pristupom na Kvartier s potpunim oslobođenjem Dalmacije i s otocima, jer je to sve najžešći hrvatski element, s povratkom čistih hrvatskih dolčno slovenskih krajeva u Istri i u bivšem Austrijskom Primorju, a s plebisitom za mješovite, dotično, preponez krajeve na tom području.

Londonski pakt tako je nesavremen po tajnosti, u kojoj je stvoren, i po pretpostavkama, s kojima računa, da duhovno, moralno a po tom materijalno jedinstvena Jugoslavija može s pomoću prosvjedenih velikih zapadnih demokracija, u koje računamo i istinski demokratske krugove talijanske, u najskorije doba za uvijek otkerati slobodu toga ugovora i sa svojih i sa talijanskih prstiju.

Stjepan Radić 1920.

VAŽNI DOGAĐAJI U SVIJETU

Ekspeze dra M. Stojadinovića

U srijedu je započela u Narodnoj skupštini debata o vanjskoj politici. Tom prilikom je predsjednik vlade i ministar vanjskih poslova dr. Milan Stojadinović održao spomenutu ekspoziciju o vanjskoj politici. Spomenuto je odnose Jugoslavije sa svim važnijim državama, kao i vanjskopolitičke događaje kroz posljednjih godinu. Pri koncu je iznio i odnose s Italijom. O odnosima s Italijom je predsjednik vlade i ministar vanjskih poslova dr. Milan Stojadinović rekao sljedeće:

U prošlog godini zabilježen je zaključenjem sporazuma od 25. marta 1937 izvanredno značajan datum u odnosu između naše zemlje i Kraljevine Italije. Sve objektivne prirodne okolnosti upućivale su Kraljevini Jugoslaviji i njenoj veliku susjedstvu putem prijateljstva i iskrene saradnje. Može se smatrati da je kao izražaj ovog političkog pravca sklapanjem rimskog pakta od 24. januara 1934 bio jedan od posljednjih velikih poteza na polju vanjske politike našeg neumrog državnika Nikole Pašića. Medju tim razni događaji, koji su nastupili poslije toga nisu dozvolili ovom mudrom političkom aktu da donese svoje plodove. U odnosima između dvije susjedne države nastao je jedan period zategnutosti, zasnovan u suštini na nesporazumima psihološke prirode. U pregovorima vođenim početkom prošle godine svestrano su ispitivani svi problemi, koji zajednički interesu obje države. U atmosferi uzajamnog razumijevanja, a prilikom posjete, koje je Beogradu učinio Njegov Ekscelencija grof Ciano, potpisan je ugovor od 25. marta prošle godine. Sadržaj toga ugovora, koji je objavljen na dan samog potpisivanja, poznat vam je, kao i sadržaj privrednog sporazuma, potpisanog istog dana, a koji ima cilj, da pruži novi podstrek u ekonomskim i trgovinskim odnosima između dvije države, imaće prirodno upućeno na daljnje ugovore, koje ćemo imati u vidu, da u ovoj vrsti ugovora glavnu ulogu igra duh, u komu su zaključivani i u komu će kasnije biti primjenjivani. S tog gledišta ugovor od 25. marta treba smatrati na prvom mjestu kao likvidaciju prošlosti, a zatim kao ostvarenje novog perioda u odnosima dviju zemalja. Jednogaodišnje iskustvo, što ga imamo u ovom pogledu, pokazuje dobre rezultate i dozvoljava najljepše rade. Posjet što sam ga imao čast učiniti talijanskoj prijestolnici u decembru prošle godine, bio središnji događaj i neposredni događaj, koji sam imao tom prilikom s vodećim talijanskim državnici, još više su učvrstili Kraljevsku vladu u tom uvjerenju. Talijansko-jugoslovenski sporazum je solidno zasnovan politički čin i možemo sa zadovoljstvom konstatirati, da su uzajamno povjerenje i prijateljska saradnja ne samo u obostranom interesu objiju zemalja, već u općem interesu mira.

Pomorska bitka u Španjolskoj

Između pobunjeničkih i republikanskih ratnih brodova došlo je od subote na nedjelju do noćne bitke u kojoj je potopljen veliki moderni krstaš »Baleares«.

Prema posljednjim obavještenjima prikupljenim u vezi s pomorskom bitkom kod rta Palosa, republikanska flota sprovođila je nekoliko trgovačkih brodova koji su sa potrebnim tovarom plovili u pravcu Cartagene. Nedaleko od same luke pojavila se pobunjenička flota. Za vrijeme duge faze borbe, republikanski torpiljeri izbacili su 14 torpeda, a republikanska krstarica »Libertad« otvorila je topovsku paljbu i tom prilikom pobunjenička krstarica »Canariase« pretrpjela je izvjesnu štetu. Tek tada su republikanski razarači pustili torpeda na pobunjeničku krstaricu »Baleares«, koja je za vrijeme manevarisanja otkrila svoj desni bok, i pogodila je torpedom, koji je eksplozivno bio u prostoru gdje se nalazi depozit benzina. Drugi torpeda eksplozivno je u boku broda. Pokopljena krstarica »Baleares« imala je 10.000 tona. Ona je bila jedna od najmodernijih španjolskih krstarica. Dopravljena je u Le Ferolitu novembra mjeseca 1936 godine, dva mjeseca poslije dovršenja krstarice »Canariase«, koja je istoga tipa.

»Baleares« je nosila zastavu vice-admirala »Mnsela de Vierna«, komandanta divizije oklopnjaca. Njom je komandovao kapetan Fontenah. Ukupno je imala 1100 lica posade.

G. Indalesio Prieto, ministar nacionalne odbrane, primio je predstavničke strane štampe i u razgovoru s njima rekao između ostalog:

— Brodovi »Canariase« i »Baleares« i »Admirante Servera« predstavljaju ono što mislim nepobjedljivu flotu blokadne. Republikanska vlada je već nekoliko puta javljala da neće neprijatelji ne mogu da sprovedu blokadu republikanskih obala, jer nemaju vlastite flote. Po-

sljednja pomorska bitka, u kojoj je republikanska flota torpedovala jednu od tri krstarice generala »Franca«, bila je stvarni dokaz toga tvrdjenja.

Povodom te pomorske bitke piše engleski »Times«:

»Glavna pouka koja se može izvuci iz bitke kod rta Palosa jeste da su pobunjenici počinjavali vrijednost republikanske flote. General Franco, koji je izgubio pofovnu svojih velikih jedinica od početka rata, bez sumnje neće riskirati i one dvije koje su mu ostale«.

Poljska i Italija

Službeni posjet poljskog ministra vanjskih poslova Becka u Rimu je završen. Talijanski listovi ističu da je posjet ministra Becka u Rimu imao pozitivne i praktične rezultate, koji su mnogo jači i korisniji od bilo kakvih pisanih sporazuma. Srdačnost talijansko-poljskih odnosa, došla je, kako tvrde talijanski listovi, ne samo do izražaja u razgovorima, koje je Beck imao s Mussolinijem i Cianom, nego je ta srdačnost javno manifestirana u govorima, koje su sinoć na banketu u palači Chigi održali Ciano i Beck. Ovom je prilikom Beck pri završetku svog govora izrekao na talijanskom jeziku nazdravien kralju Italije i caru Abesiniji. Pridajući tome osobito značenje, talijanska štampa naglašava, da se Poljska stavila u red onih država, koje su priznale talijansku stvarnost u Abesiniji, pa da će se zbog toga koordiniranje direktiva talijanske i poljske politike moći u buduću izvršavati bez ikakvih poteškoća.

Osim toga ističu talijanski listovi da je Poljska svojim odlučnim držanjem dokazala, da je potpuno složna sa politikom, koja je obilježena u nedavnom zaključenju trojnog antikomunističkog pakta, ali ipak zbog specijalnih razloga kao i svog geografskog položaja. Poljska nema namjere pristupiti ovom paktu. Što se tiče držanja Poljske prema liđi naroda talijanska štampa smatra, da je to držanje već do sada bilo korisno, a i u buduću će svakako doprinijeti razbistrenju i reviziji gledišta država članica Lige naroda.

MALE VIJESTI

— Čang Kaj Šek ima na željez. pruzi Lungha koncentrirano 150 hiljada najboljih četa. On će u srednjoj Kini još jednom prisiliti Japance na odlučnu bitku.

— Između vlade političkih stranaka u Japanu postoje u posljednje vrijeme krupni sporovi. Vlada je odlučila poduzet skrajnje mjere za otklanjanje tih sporova.

— Dr. Luigi Federzoni pretsjednck senata imenovan je na mjesto pok. D'Annunzija pretsjednckom talijan. akademije. Na mjestu pretsjednckia senata ostaje još do konca maja.

— Novi talijanski ratni brod »Durg« potinut je u more u Spenzli. Brod je od 650 R. T.

— Talijansko-britanski pregovori otpočeli su u srijedu sastankom lorda Perthsa s grofom Cianom. Pregovori će po svoj prilici trajati oko mjesec dana.

— Spor između komore i senata u Francuskoj konačno je likvidiran. Komora je prihvatila statut rada s ispravcima senata. Zakon o posebnju blagujni za naružanje primljen je jednoglasno.

— Oko linu Palme na otoku Majorci bombardirali su aeroplani španjolske republikanske vlade.

— Španjolski nacionalisti najavljuju novu ofenzivu. Na teruciskoj fronti u izgledu su velike borbe.

— Globom od 6 milijuna lira kažnjeno je podružnica jedne švicarske tvrtke u Genovi radi kršenja deviznih propisa.

— Rimski dopisnik »Evening Standarda« javlja svome listu, da je talijanska vlada uredništvima listova izdala strogo naredjenje, da obustave antitemitsku kampanju, koja je posljednjih dana vođena u jednom dijelu štampe.

— Pokusi s novom talijanskom podmornicom. Kako javljaju iz Speze ovih su dana vršeni pokusi ronjenja nove podmornice srednje tonaže »Sclera«, koja je nedavno potonula u more. Za vrijeme jednog pokusa postignuta je maksimalna dubina od 83 metra.

— 22 milijonov za demografsko bitko su razdijeli u zadnjih devet mjeseci. To je što većinama za nagrade in sicer porodne in za rojstvene nagrade. V zadnjih treh letih so tako potrošili preko 196 milijonov lir v te svrhe.

ODLOMCI IZ NAŠE POVIJESTI

MLEČANI U ISTRU

U pretrpšlom broju bili smo donijeli u ovoj rubrici prikaz vladanja Rima, Bizanta i Mletaka u Istri u starom i srednjem vijeku. Danas nastavljamo prikazom mletačke vladavine Istriom u novom vijeku.

Mlečici su pod kraj srednjega vijeka stekli dobar dio Istre i zadržali ga do Napoleona. Naglasiti treba, da se osim kratkodobnih neuspjelih pokusa mletačka vlast nije mogla proširiti na velik dio kopna i istočne obale Istre. Mletačka uprava bijaše lukava poštujući lokalne tradicije. Gradovima ostadoše njihova prava (statuti), samo moradoše priznati mletačkoga poslavara (nodsela). Podupirahu plovstvo proti gradjanstvu i seljaštvu, uspirivahu zavidnosti, samo da ih jedna stranka prozove u pomoć. To načelo divide et impera aplicirali su i na pojedini grad za sebe i na gradove međusobno. Mlečici su često predbacivali pobunjenim gradovima nezahvalnost, jer da je njihovo vladanje ipak »suave, dulce et felix«. Potreznog pritiska doduše nije bilo, a nije ni moglo biti, jer je zemlja zbog bolesti i ratova bila postala terafrucna pasivna, nezdrava, pustia, bez pučanstva. Velike svote novaca iz prihoda terafrucne uzdržavali su mletački posjed na našoj strani. To je najbolji dokaz, da se Mleci ne bijahu ovdje utaborili radi gospodarskih razloga; vojnički je momenat bio najvažniji. Istra i Dalmacija bijahu »Politeiprovinc der Republik«, — kaže Kretschmayr, — mit venezianischen Führern und mit dalmatinischen zürstlichen Herren gewonnen die venezianische Herrschaft ihre Siege. Medju vojdnjima (kapetanima) bijaše mnogo naših (Lošnjani Petrina, Fratinović iz Kanfara, Furlančić iz Buzeta). Rezultat toga vladanja bijaše zalostan za svako pojedino naselje. Klasični su primjeri Pula, koja propade posvema. Poreč, koji su u polovini 17. vijeka pomorci i putnici upravo izbjegavali, jer bijaše pust i nezdrav. Sij »istarske Atene«, naine Kopra, je samo prividan; taj grad ne propada samo zato, jer je onda išla trgovina habsburškim zemljama. Dokaz a contrario je Trst i Rijeka, pogotovo Dubrovnik.

Prema dudu onoga vremena nije trgovačka republika pravila pritiska, na jezik

i narodni život svojih hrvatskih i slovenskih podanika u Istri, premda je jasno, da je mletačka vlast po sebi morala pojačati talijanski element i da je potiskivala slavenski (samo za primjer spomenimo Buzetu, osobito Labin, za koji ne fali dokaza, da je u srednjem vijeku bio čisto hrvatski grad). Kao što je u Dalmaciji ugušila dalmatinski jezik, tako je u Istri istisnula furlanski i stegnula istrijski na današnje Bumbare. Za pelstogodišnje vlade mletaka naš je narod živio zancemaran, pa je u sve to vrijeme bio manje natrunjen tuđinjstvom, nego li tičkem samoga 19. vijeka. No i ako nije bilo osobito pritiska proti jeziku slavenskoga pučanstva, ne može se zato reći, da su sredstva, kojima se izravno ili neizravno čuvala narodna individualnost, Mlecima bila po volji (glagolica u crkvi i u javnom životu, protestantski pokret u narodnom duhu). U starije vrijeme je hrvatski jezik imao veća prava, čemu je najbolji svjedok slagoški spomenik od godine 1275. (Razvod istrijski). Ono par mletackih naroda u hrvatskom jeziku nije izdano iz obzira prema narodu, nego za zaštitu vlastitih interesa. Jednako je i s institucijama posebnoga kapetana Slavornu. Svemu je clo cilj održanje moći nad Istru kao reservoirom sila, koje moraju služiti interesima Signorie u glavnom gradu.

Istina je, da je jedan dio naroda u Istri bio iznemagljen propašću republike godine 1797, da je bio zatim za svoju budućnost, da je počeo u strahu pred jakobinstvom časovito požeio za republikom, ali to se nikako ne može i ne smije tumaćiti kao vjernost i odanost, već kao slabost i obnemoglost, kojom je urodilo zancemuranje pokrajine i pučanstva od strane Mletaka. U takovom zdvojnem i apatičnom stanju prešla je mletačka Istra pod austrijasku vlast. Kako reče biskup Dobrih polovinu minuloga stoljeća: narod je spavao i trehalo ga probuditi, »osvijestiti«. U tom postu postavljahu Talijani i Austrija vanrednih zapreka. Što je do rata postignuto, plod je napornog rada nekoliko ljudi u malo decenija političke borbe u ustavna doba za vrijeme talijansko-austrijaskog saveza.

Po N. Zicu.

UMRO JE JOSIP HAIN

Jedna epizoda iz naše ratne povijesti

Prvih dana ovog mjeseca preselilo se u vjecnost u Sloveniji (na Viru pri Domžalah) Josip Hain, mnogogodišnji poslovodja Krmpotičeve papirnice u Puli.

Tko je bio Josip Hain? pitat će se čitaoci ovih redaka. Oni štoci »Istre«, koji su svojevremeno bivali u Puli, osobito lica iz bivše austro-ugarske mornarice, sjećat će se »panea« Haina, kako su ga nazivali mušterije Krmpotičeve papirnice u Puli u kojoj je pokojnik bio mnogogodišnji poslovodja te uvijek namrštan i kao vjeverica okretan pri posmižavanju stranaka.

Josip Hain je priplo u Pulu 1900 godine kao knjigovodski pomoćnik tražeći posla, kojega je našao kod štampara Krmpotića. Kod Krmpotića je bio zaposlen sve do smona Austro-ugarske mornarice odnosno likvidacije Krmpotičeve poslovanja u Puli, a poslije se preselio sa istim službovanjem u Sloveniju gdje je našao nakon pedeset godišnjeg rada svoje vječno spokoštvo.

Dosađiv iz Češke u Pulu, pokojni Hain kao organizirani Sokol bio je Sokol i u Puli. On je nesrećno kod Sokola sarađivao kao učitelj vježbanja mnogi niz godina. Bio je nenadomjestiv namještanik i uzor poštenja. Nalazeci se medju svojom slovenskom braćom u Istri odnosno kasnije u Sloveniji, on nije činio razliku između Čeha i Jugoslavena. — Bio je uvijek u službi naroda sve do svoje smrti. Za vrijeme borbe za oslobodjenje Slavenu u godinama 1914—18. Hain je 1915 godine preuzeo odgovorno uredništvo »Hrvatskog lista«, kojega je počeo da izdaje Krmpotić u Puli 1. jula. To odgovorno uredništvo je pokojnik Hainu nanijelo mnogo neugodnosti. Saradnici lista, sve mlađji ljudi, puni idealna, nisu se želeli pisati članke u listu, koji se nisu sviđjali službenim krugovima. Za grijehe drugih člankopisaca, pokojni Hain je morao odgovarati pred vlastima sve do 31. marta 1918 godine, kada je bio »Hrvatski list« na osam dana zabranjen na osnovu sljedeće službene motivacije:

»Obustava je uslijedila pošto je način pisanja lista te izbor njegovih članaka KADAR DA UZDRAMA DRŽAVNU CJELOKUPNOST koll na unutarnjoj koll na vanjskoj fronti kao takodjer i članaka, koji su dali prostora izvan zemlje nadomil izdajničkim zavjerama te ih dopače uzeli i u zaštitu, kao i sastavci, koji su na nedopustiv način veoma radikalno pretresali uslijed rata otečane prehranbene prilike i jugoslovensko pl-

tanje. TIME JE LISTU USPEJLO da djeluje pomalo oduševjavajući i dražeći te ujedno da škodi interesima ratnog vodstva ne mareći pri tom na nepregledne obzire koji se tiču utvrđenog mjesta. Pošto dne 1. februara 1918. podijeljena opomena ostade bez uspjeha, a zaplijena pojedinih članaka nije bila kadra da skloni list na protibračnji način pisanja za javne interese MORALO SE KONACNO ODREDITI PRIVREMENU OBUSTAVU LISTA uslijed gornje motivacije pokojni Hain je bio ponovno pozvan na policiju, gdje su mu saopćili da će ga kao nepoželjno lice proterati iz tvrdjave ukoliko bi kao odgovorni urednik i dalje dozvoljavao, da »Hrvatski list« donosi za državnu cjelokupnost ugrožavajuće članke.

Evo čitateljima »Istre« odgovor na pitanje: »Tko je Josip Hain?«

Nezaboravljenom bratu »panea« Hainu, Čehu-Sokolu, iskrenom Slavenu, medju poštenim najpoštenijem namještaniku, vrlom nacionalnom radniku, kojega je shvala teška piučna bolest u pretrani grob, nekna bude nakon pedesetogodišnjeg neumornog rada hanka slovenska zemlja gdje počiva, a ovi reči skromna uspomena na neprecijenljive pokojnika.

Neumorni saradnici, nezaboravni naš »panea« Haine: pokoj Ti vječni!

TALIJANSKI GUBICI U ABESINIJU

Objavljeni su službeni podaci o gubitcima talijanskih četa u Abesiniji u razdoblju od 1. prosinca 1937 do 28. veljače 1938. U ova tri mjeseca poginuli su u vojničko-rekreativnim operacijama 40 časnika, podčasnika i vojnika. Dok su od zadobivenih rana umrli trojica, a od bolesti dobivenih u službi 94 vojnika. Ukupni gubitelji u ova tri mjeseca iznose 137. Od 2. listopada 1935 naine od dana kad je Italija ušla u rat proti Abesiniji pa do 28. veljače o. g. palo je u borbama 1.505, a od rana je umro 183. dok su nestala 33 oficira, podoficira i vojnika. Ukupni gubitelj la bojnom polju iznosili su 1.721. Od 1. siječnja 1935 naine od kako je Italija počela sa koncentriranjem svojih četa u Abesiniji pa do 28. veljače o. g. umrlo je 2.500 oficira, podoficira i vojnika. Ukupni gubitelji iznosili su do sada 4.241 mrtvih

JAVNA GOVORNICA DVOSTRANOST PROBLEMA

Cini mi se da u cijeloj polemici oko dijeljenja Organizatorno-propagandnog otkrivanja u dva dijela nije nigdje rečeno ono glavno što je trebalo reći. Mislim da su prethodni saradnici ove rubrike zaboravili da je cilj propagandnog otkrivanja da popularizira naš problem među domaćim stanovništvom. Moramo na žalost priznati da za našo pitanje ne postoji baš velik interes ali, već se razumljivo, Od 1918. god. je pučanstvo Jugoslavije tako zaoptimizirano međusobnim političkim borbama oko uređenja države, da su svi drugi problemi koji ne ulaze u taj okvir unutarnjega uređenja stupili u pozadinu. Pa tako i nacionalno pitanje ovih Hrvata i Slovenaca koji 1918 nisu ušli u okvir Jugoslavije, odnosno Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

Jesmo li ipak mogli nešto postići uza sve to? Danas možemo već otvoreno reći da smo i mi donekle krivi za to nezanimanje. Jer da smo odmah po dolasku ovanio nastojali naš problem prikazati narodnim problemom, i t. problemom hrvatske odnosno slovenske narodne cjelokupnosti, taj problem bi možda ipak bio postao bliži narodu i možda bi, stavivši, bili ispunili da ga unesemo u narodno-političke programe. To nije, valja, ni ozbiljno pokazati, već se nastojalo naš problem postaviti isključivo kao državno-politički problem. Inačiču u vidu sve unutarnje događaje u Jugoslaviji kroz svih posljednjih dvadeset godina, ne smiemo se čuditi da problem koji je postavljen kao isključivo državni problem nije naišao na razumijevanje kod širog masu. Iz prostog razloga što je jedan dio pučanstva već unaprijed odbijao da državne probleme prihvatiti kao svoje.

Osim toga se postavljaju pitanja, da li je reči eminentno nacionalni problem ikada imao jaku podršku u službenim politikama. Sjećimo se samo postupka predratne Italije prema iredentistima a treba reći da ni jedna država u novije vrijeme nije svoje iredentiste tako podupirala kao Italija svoje prije rata — a iz najnovije političke povijesti sjećamo se dezinteresa službene njemačke politike za Južni Trol. Poznata je ona izjava Goingova prestavnice njemačke u Njemačkoj da se Njemačka ne misli namjeriti Italiji radi Nij. Ako sve to imamo u vidu, tada ćemo doći do zaključka da je vrlo važno jedan nacionalni problem kao što je naš postavliti i kao narodni problem. To ne znači da tim prestaje da bude jedan takav problem i državnim problemom, ali mislim da narodni mora postati prije i u većoj mjeri nego državni. Time taj problem dobiva na svojoj jačini i tek tako postaje mnogo važniji i kao državni problem.

Ali da postane narodnim problemom, treba ga narodu i prikazati. Ali ne onako stereotipno, šablonski i frazerski kao što se obično govori o nekim beskrvnim problemima prošlosti, već živo, istinski i savremeno — prikazati da je to problem ne samo sadašnjosti, već naročito budućnosti i to budućnosti cijelog jednog naroda. Ako se toliko vodi računa o takozvanoj »deseto banovini« (iseljencima u Amerikama), mnogo više treba voditi računa o jednom živom narodnom dijelu tijela koji je u prostornom dotiru sa maticom.

Kada bi Jugoslavija bila narodno-politički sastavljena kao neke druge velike države, na pr. Francuska ili Italija, tada bi bilo mnogo lakše jedan narodni problem učiniti bliskim cijelom narodu, ali ovačje je to mnogo teže. Ali pošto je naš problem tako razvolik, imamo mogućnost da sad jednu, sad drugu stranu prikazemo življe i jače. Da se može tako postupiti, potrebno je da se u svakom kraju djeluje poznavajući kraj i ljude, a to je nemoguće ako je, recimo, propagandni otkrivač samo u Ljubljani. Jer ni emigranti koji žive u jednom kraju države nje jasno kolikim važnost može da ima jedno pitanje za drugi kraj države. Tu nije dosta samo dobre volje, već treba poznavati problem svestrano i poznavati načine kojim će se taj problem u izvjesnim momentima i u izvjesnim krajevima najbolje popularizirati.

I radi toga je dobro da je taj otkrivač podijeljen u dva samostalna dijela, jer sadašnje iskustvo je pokazalo da je taj otkrivač bio jedan od najneefikasnijih otkrivača našega Saveza, što se tiče populariziranja našeg pitanja sasvim tim da su ljudi koji su vodili pokazali vrlo mnogo narativnosti i volje. Ali ne poznavajući sve probleme koje je trebalo postavljati i tretirati, nisu imali u najbolju volju mogli raditi uspješnije nego li što su radili.

Dobra otkrivača još ne znači da će uspijeti biti tu, ali tom dobrom smo dobili barem osnovni preduslov za uspješan rad. Ve.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

NAŠI V SLOVENSКИH REVIJAH

Ljubljana, 5. marca 1938 — (Agis). Neodvisna slovenska revija »SODOBNOŠT« je u svoji lanskoi dvojnii 11—12 številki prinesla nastopno predavanje na univerzi dr. Frana Zwitteria o »Sociologiji u zgodovini«. Med kritiko je prinesla poročila Franceta Mesesnela o A. Podkovanca, med kritiko njegovu poročilo o B. Voduškovi študiju o »Ivanu Cankarju«. U socialnom ozorniku na članek Vita Kraighera »Pravni pogledi na zasedanje tovarni med stavko«.

Letošnji dvojnii 1—2 številki »Sodobnošt« je priobčil Igo Gruden tri pesni: »V opombu Alfredu Šerku«, »Silvestrova zdravica« in »Oh slovesu«. Vito Kraigher je priobčil daljši članek »Stavkovni val v Sloveniji v letu 1935 in 1936«. Med kritiko je priobčil L. Legiša poročilo o Selškarjevih zbirki »Pesmi Podkovanca«, med političnim ozornikom pa A. Kos članek »Realna politika«. O razstavi bratov Šubičev je poročal Fr. Mesesnel, Joža Vilfan je pisal v članku »Politik ali vzgojitelj« o pok dr. Henriku Tumi, med kritiko pa čitamo pod naslovom »Slovenski pesniki v Moskvi« poročilo, da je v zbirki slovenskih prevodov med drugim zastopan tudi Srečko Kosovel.

V tretji letošnji številki se je po dolgem soukoku oglašil Bogomil Fatuš z dvema sonetoma »Dva soneta«. Ravno tako je po dolgem času priobčil Ciril Kosmač novo »Tistega lepega dne«. V političnem ozorniku je prispeval Vito Kraigher poročilo »iz francoske notranje politike«, Fran Zwitter na poročilo o brošuri »Die Kämpfer Slowenen in Vergangenheit und Gegenwart«.

»LJUBLJANSKI ZVON« je v svoji lanskoi zadnji dvojnii številki prinesel članek Iva Brničiča »Generacija pred zaprtimi vratmi«, med kritiko njegovo poročilo o B. Voduškovi študiji o »Ivanu Cankarju«. U socialnem ozorniku na članek Vita Kraighera »Pravni pogledi na zasedanje tovarni med stavko«.

Letošnja dvojina 1 — 2 številka »Ljubljanskega Zvona« prinaša članek A. Ocvirka »Historizem v literarni zgodovini in njegovi nasprotniki«, dalje članek Oskarja Savilija o »Narodnostnem stanju in Juljski Kraljini in Beneški Sloveniji« iz leta 1921; odlomek iz romana Jožeta Pahorja »Matije Gorjana« in članek Iva Brničiča »Paradoks kulturne in selo delovanja« (med Jurasklavio in Italijo). U drugem delu prinaša poročilo Andreja

Budala o Bevkovem romanu »Človek proti človeku« ter članek »France Bevk v italijanshimi« Vito Kraigher pr je priobčil članek »iz Francije«.

Mesečna revija »MISEL IN DELO« je v svoji 12 številki lanskega leta prinesla nadaljevanje in konec razprave Lava Cermelija o »Juljski Kraljini«, v ozorniku pa članek dr. B. Vrčona »Zapad v akciji« ter dr. Ivana Laha pripombe k brošuri dr. Prijatelja »Borba za individualnost slovenskega književnega jezika«.

V letošnji prvi številki prinaša dr. B. Vrčona članek »Vizije miru in vojnega« in »Notranjopolitični pregled«, dr. L. Cermeljev članek »Demografska bitka v Italiji«, med poročili pa dr. B. Vrčona novo kritiko o knjižici »Konkordat« ter dr. L. Cermeljevo o knjižici »Istrska sarajevsko atentata«.

Družinski mesečnik »MLADIKA« prinaša v prvi letošnji številki poročilo o mladinski knjižici Bogomira Magajne »Čudovita pravilica o Vidu ili lahodu Belem-puču« in poročilo o novih knjigah Goriske Matice.

V drugi številki pa je priobčil Janko Smaček pesem »Tiskarna«.

»ZENSKI SVET« je v prvo letošnje številko prinesla »Mesečni« peserjeva pesem »Prigadetina«, Marica Bartolova pa članek »Ljudmila Rolek«. V drugi letošnji številki je priobčila Erna Muscarijeva pesem »Zimska pesem«.

Revija »PRIJATELJ« je v prvi letošnji številki priobčila dr. Ivana Laha članek »Otoy Zupančič« ter Franceta Bevka novočlo »Zvitorepec«. V drugi številki pa je priobčil France Bevk novočlo »Dotak«.

V reviji »ZENA IN DOM« je prispeval France Bevk v prvo in drugo številko novočlo »Božar«.

V prvi številki letošnjega »PLANINSKEGA VESTNIKA« je priobčil inž. Milan Mikl iz topolis »Od Soče v območje Bogatina in Krna« v družbi večno mladega »Trenčarija« župnika Abrama.

V prvo številko letnika 1937-38 »NAŠEGA RODA« je prispeval J. Ribičič slikanico »Cibičanov rod«, France Bevk pa povesčico »Pesterna«, dalje J. Ribičič slikanico »Jokec-macek«, Venceslav Winkler na črtico »Matjevo«.

V drugi številki »Našega roda« je na daljevanje povesti Fr. Bevka »Pesterna«, dalje je J. Ribičič prispeval slikanico »Tine in živali«.

V tretji številki je priobčena kratka črtica iz zapušćene pok Srečko Kosovelja »Peterček—ubežnik«. Fr. Bevk nadaljuje

MATE BALOTA

ISTRA NA NAŠIM ZABAVAMA

I ove godine su se na raznim mjestima izdajale naše zabave i one su, u glavnome izvršene. Plesali smo i pjevali ili na ređu da vidimo kako je sve to bilo. Po onome što sam vidio na dvjema našim zabavama i po onome što sam čuo o drugima, one su ove godine svuda imale, u većoj mjeri nego prije, narodni ik. Važno je to, da na našim zabavama budu prikazani u srcu, plesu i pjesmi elementi naše narodne istarske kulture, originalne i samonikle, da na njima bude prikazan jedan isječak našeg narodnog života. Ali još više nego to, treba da taj isječak našeg narodnog istarskog života bude ne samo prikazan, nego i doista predvijen, da bi ostao u nama kao trajna spona i sjećanje, trajan element naše svijesti i naše životne radosti. Zato je potrebno da dodju na naše zabave ljudi iz Trešnjevke i Vrabca i Kustošice, kad je zabava u Zagrebu, ljudi sa Cukarije i Prancetala, kad je zabava u Beogradu i Zemunu, ljudi iz svih nacija u Novom Sadu, ljudi sa Šupljaka u Subotici. Naši ljudi i naše zene iz malih tjevnih kućica u predgrađima, radnici koji nose Istru u sebi kao lijev dar mladosti i koji su u stanju da nam Istru ožive svojim pjevanom, muzikom, i leson i govorom. Izgleda mi da mi ipak sve baš slučajno to pitanje približnja naših ljudi za periferije naših gradova nama koji smo u grad-kim centrima. Jer tamo na periferiji su iz-

ra za tanko u onom visokom crvenom gospodinu, Istraninu, koji se tu našao kao da traži takovoga Ermana, koji pjeva »na debelo«. Crveni Istranin što je na tako pjevao u »Kolu« sa Ermanom mi neće zamjeriti da mu nikako nismo mogao otkriti ime.

Zabava u »Kolu« u Zagrebu je bila sjajna. Svi su tu bili i Trešnjevka i Bolavčić i Biskupić i Radole i Cateleli i Marijan i mala Nela, šest roženica i njihov Svirali sa na roženice Smoljanci (Perković i Modrušan) i Rakljanci (braća Catele) i Prošinari (mladi strastan Biskupić i stari Perušić), na njih Radole (iz Hrboki na Barbanštin) i Upravlj iz Manjih Dvoraca je tu bio, svi smo bili

kako braći likari, suci, učitelji težaki i ukati.

Zvanic i Marljan su bili najživiji. Niko nije mogao tako da prikaže u glasu, kretanjima i izražaju lica, u govoru pjesmu, cvjetka iz Istre kao Zvanic, nitko nije mogao tako zanosno da ples ex glasu noć kao Marljan i Nela. A crveni Istranin kao neki nepoznati deus ex machina je došao da ispoljuni Zvanica. Razumije se da nije fallo ni zman Usip Mrčanec a šteta je da nije otkud do-klempesa i drugi Mrčanec Pstičić. Marljan u početku nije umio da se snajde u plesu na parketima, ali je brzo postao »zuman«. Kad je zabava u jutro izvršena, Trešnjevka ju je produžila za svoj račun i prije i poslije podne i u večer na svoje terenu.

Najveći nedostatak zabave u »Kolu« su bile prozorije. Ljudi nisu imali mjesta, stolice su se oimalo. To se pitanje mora drugi put bolje riješiti, ali tako da ne bude na uštrb pučkome, narodnom karakteru zabave.

Cini se, da je ovo pitanje i cijelo pitanje i organiziranje zabave rješeno ove godine najbolje. Subotica (možda, da se razumijemo: nisam u upravi subotičkog društva i ako govorim o subotičkoj zabavi sa priznanjem ono se odnosi na druge). Subotička zabava je priredjena u Narodnom Domu, tako da je velika sala ostala za ples na raspoloženje gostima, a mi »domaći«, t. i. priredjivači smo imali u posebnoj prostornoj svojoj oštariju.

Program subotičke zabave (5. III.) je uspio takodjer bolje nego ikada prije.

Istranin profesor Rajčić je sa improviziranim muškim zborom i sa velikim poštovanjem uvježbao dvije naše pjesme: »Pogled u nedolžno oko« i Kraljič-Brajšinu »Mažuranu«. Bilo je teško držati probe u večer (mi baš nismo po prirodni točni), neke glasove smo dobili od studenata, ali na kraju je išlo. Rajčić je dirigirao, vježbao, popravljao i sam Ali sad imamo mali muški zbor i možda bi se taj muški zbor i mogao održati na okupu. Žatim je društvo u Subotici učinilo ono, što nije htio Zemun: dovelo je braću iz Vrabca sa roženicama i miješom. Roženice i miješ su ostavile najbolji utisak. U miješ se plesao i istarski ples sa subotičkim studentkinjama (Dalmatinka Slavka Milošević i Vojvodjanka Mira Vakanjaec) koje su ga brzo uvježbale u jedno poslije podne. Na zahtjev gostiju ples se morao ponoviti nekoliko puta u našoj oštariji. Istarski ples su plesali čak profesori Sbriljanji i Dalmatinci. A što je glavno, roženice su plesale naše ljude. Nije bilo ništa što nije znao da Laginja sa zmlinšćine onako lijepe pjeva. A pjevao je divno sa ženom i roženicama i »Ladonjue« i »Divojčice mlada, češ li moja bitie« i »Pojmo mi mlada na samanj«. Kao u Zagrebu i tu se našao jedan Istranin opet kao deus ex machina da zapjeva: »Ja imam tri pare volje. I tako su roženice donijele stare glasove naše zemlje i probudile u svima nama te glasove.

Slovenec u subotičkom društvu su bili duša organizacije zabave. Oni su prihvatili naše roženice, ali su doveli u oštariju i svoju harmoniku. Oni su tu sa improviziranim (drugim) zborom otpjevali nekoliko skladnih slovenskih pjesama. Oni su se brinuli za sve: za vino, za kuhinju, za tombolu. Njihova lica (Abrumić, Vidic, Janko Kovacić) su bili isto tako ozarena kao i naša. Njihove deklaracije (Kovačić, Križnić) su doprinijele oživljenju zabave. Gospodja Saneča i originalna trešćanskoj nošnji i obitelji Plego u čijkoj nošnji su bili predmet oće pažnje. Na ovoj zabavi je svakako našo svoje uživanje i prirodni i gosti. Sve je bilo u harmoniji i nitko nije drugome bio na smetnji. — I svaki od nas je uradio što je mogao da uspije u svakom pogledu bude što veći. I uspjeha je bilo.

Jedno pitanje još je od značaja: nošnje. Da ih je bilo malo više, bar onoliko — koliko u Zagrebu, efekat bi bio mnogo jači.

Na našim zabavama se vidi, imam utisak, sve više, da smo mi ipak nešto. Torej, mi zremo naprej.

RAD JUGOSLOVENSKE MATICE

U SPLITU U GODINI 1937.

Split, marta -038. — Ovin dana je održana sjednica Jugoslo Matice u Splitu, kojoj su prisustvovali ge. članovi odbornici skoro u potpunom broju. Među ostalim točkama predsjednik je iznio i rad ove ustanove u godini 1937, koja je na žalost bila, može se reći, najteža godina od njenog osnutka (1920), zbog pomanjkanja likvidnog novca, koji je skoro zav zaledjen na dvima bankama, tako da je za punih 5 mjeseci bio obustavljen rad ove važne humanitarne ustanove.

Doprinosi i članarine vrlih i darežljivih rodoljuba nisu ni iz daleka dovoljni da pokriju velike potrebe naše jadne braće i izbjeglica, koji danomice knuaju na vrata Matice. Ipak, i uza sve slične ekonomske prilike, upornim i žilavim radom uprave, a nada sve poštovnog predsjednika g. R. Katalinica Jeretova, uspjelo je pomoći mnogim izbjeglicama iz otuđenih nam krajeva, koji u najvećoj bijedi bez ikoga svoga, mogu da stradaju pri prvim koracima u domovini.

U godini 1937 pomoženo je braću u 478 slučajeva. Njima su izdavane novčane potpore, besplatni objedi i večere u Gradskoj kuhinji, bonovi za prenoćište u Burzi rada, besplatne vozne karte, preporuke za zaposlenje itd. Interventiralo se više puta kod Banke uprave i na razna ministarstva u Beogradu za namještanje i poboljšanje prilika naših vrijednih ljudi iz otuđenih krajeva, pa se je mnogo u tome i uspjelo. Omogućeno je čistilom starcu izbjeglicima-ljudu potpuno nesposobnom za rad, da bude sklonjen u mjesnu uobitku. Bolestanica pomoglo se je doći do bolnice i sanatorija, itd. Ganuđljiva je silka bijede i žalosti pred vratima Matice svakoga dana!

Od 1. januara do 31. decembra 1937 udjeljeno je pomoći u ukupnoj svoti od Din 10.183,50. Izdano je besplatno izbjeglicama 705 objeda u Gradskoj kuhinji; 150 bonova za prenoćište u sklopnosti Burze rada i 28 besplatnih vozni karata.

Matice je u godini 1937 radila sve što je mogla prema svojim silama, a radila bi više da se sa njene materijalne prilike bolje. U tu svrhu je vrh dana razaslan poziv za upis u članstvo raznih rodoljubiva u gradu, pa je made da će svatko žrtvovati obol od barem Din 2— mjesечно, da ne upagne ova ustanova i njezin rad za našu nevoljnu braću, koju je teška sudbina protjerala sa rođene grude.

s svojo povestjo »Pesterna«, Josip Ribičič priobčujo slikanico »Tine in živali« ter »Kako je Milče med letom živel«.

V četrti številki priobčuje France Bevk legendo »V Landrski jani«, ter nadaljuje s povestjo »Pesterna«; Josip Ribičič priobčuje slikanico »Božič dveh«, Uva pa črtico »Teta Betka«.

V peti številki nadaljuje France Bevk s povestjo »Pesterna«, K. Širok priobčuje »Pravljico o miški, ki je čez plot letela«, J. Ribičič slikanico »Tine in živali«, Uva pa nadaljuje s črtico »Teta Betka«.

Šesta številka »Našega roda« prinaša nadaljevanje povesti Fr. Bevka »Pesterna« in Uvino črtico »Teta Betka«, Karpl Širok na priobčuje »Pravljico o skromni Žabici«.

V letošnji prvi številki »ZVONČKA« priobčuje dr. Ivan Lahi dogovor s sinom »O fatičku Masaryku«, druga številka pa prinaša pesem Pastuškinja »Zima v Dliški Krajini«.

»OBZOR« O BROŠURI DR. LAVA ČERMELJA

U zagrebačkom »Obzoru« od 18. pr. mj. br. 39 izšao je v faljtonu opširan prikaz knjige dr. Lava Čermelja »Slovanec in Hrvatje pod Italijom«. Prikaz je napisan kritički in opširno, a završava:

Dr. Lavo Čermelj stalno i sustavno prati život Hrvata i Slovenaca pod Italijom. Njegov prikaz, kraj drugih konstatacija na temelju statističkih podataka, predstavlja pokušaj da se i onda kada nema podataka o narodnosti stvori slika o narodnosnom stanju Hrvata i Slovenaca pod Italijom. Zaključuje dr. Čermelja, na kakvi billi, zanimljivi su. Promjene na koje se upozorjuje, svakako idu na štetu kompaktnosti Hrvata i Slovenaca, no manje upućene čitače ne smije očajne zaključiti da su one bitno upućene na strukturu Istre, Trsta i Goričke, a i ostalih krajeva u pogledu narodnosti. To ne misle ni Talijani, »Almanacco italiano« za god. 1938 što ga izdaje naklada Bemporad, a već 43 godine uređuje Giuseppe Fumagalli, navodi da u Italiji ima 600.000 Hrvata i Slovenaca, što dakako nije po volji talijanskoj štampi u pograničnim krajevima.

SLAVENSKI INSTITUT U RIMU

Uz rimsko je sveučilište osnovan ovih dana SlavenSKI Institut, koji ima biti središte slavenskih studija ne samo u Rimu nego i u Italiji. Njegov je direktor talijanski slavist Giovanni Maver, koji zauzima stolicu za slavensku filologiju te za poljski jezik i književnost. Bugarski jezik i književnost predaje Enrico Damiani. Osim toga postaje i lektorati za poljski jezik (profesorica Falkova), za ruski prof. Gandičkov i češki prof. Gusti.

MLADIKA O KNJIGAH GORIŠKE MATICE

Letošnja prva številka »Mladice« je prinesla dalje poročilo o knjigah Goriške Matice in prvi med drugim: »Letošnje knjige Goriške Matice pričajo, da je v naših ljudih onstran meje življenje in da je v njih ljubezen do jezika še zmerom premožljiva, zakaj drugace bi založba ne mogla v svet s tako bogatimi in dragocnimi daromi.« (Agis).

DIPLOMA.

Na pravnom fakultetu zagrebačkog sveučilišta diplomirao je Miroslav Štipešević, sin Tone Štipeševiča iz Premanture, Čestitamo!

KLENOVICA

Dvadesetsedemdeset godina bila je velika sniža. Otac, sestra i ja išli smo po vodu na Klenovicu. Došlo je mnogo vozova iz blizine i dalje okolice. Bilo je i Prekodražana u »banovceku«. Mnogo je bilo preko pedeset vozova, u čijim su zatvorenim hačunima, vode je bilo već malo a bita mnogo. Radili smo žurno. Dizali i dodavali »dize« i »brentice« da stignemo »za videla« doma. Ljudi su se razgovarali vikali, a najveće bezazalno jadali. Neki su našli vremena i za šalu Barba Karla Laginok dovijkuje svom mladoj sestru: »Tomaš, ma kako da se mi poznamo kada smo tako daleko od doma?«

S protivne strane Klenovice čuje se Jeremijski glas oniskog čovjeka razgaljene kosišnje svega unusana blatom orvzene zemlje i popluskana vodom: »Prokleti svijet, da za vrag niče zlet, kada već niče buh pomoć, da se ta brižan krst više ne muči na mien«.

To je bilo izgovoreno tako snažno, tako neposredno. To je bila kletva, prijetnja i molba istovremeno. Svaki glas bio je razložio izgovoren, svaki slog drukčije naglasice. Samo jedna riječ mnogo je sadržavala. Svaka misao odvajala se (česko kao suri kamecu, a cijeli period značilo je sintezno pripremiti misli i puni život.

Tada nisam razmišljao o toj izreci. Jezivi trnci prolazili su me kao kada vrganj

O ODŠKODNINI ZA VOJNO ŠKODO provzročeno jugoslovanskim državljanom v Italiji

Ko sem pred leti na finančni intencij v Trstu hotel prijavitl za nekoga jugoslovanskega podjednaka odškodnino, prizadeto mu po vojni v Istri, mi je predstojnik oddelka za vojne odškodnine izjavil, da Italija plačuje vojne odškodnine le svojim državljanom. Na mojo opazko; da vendar plačuje Italija vojno odškodnino tudi državljanom Čehoslovaške republike, mi je odgovoril, da to stori Italija vsled posebne pogodbe, ki jo je sklenila s Čehoslovaško republiko, da pa Jugoslavija ni sklenila nobene take pogodbe z svoje državljanine in da se ne more zahtevati od Italije, da bi plačevala vojno odškodnino jugoslovanskim državljanom, če se Jugoslavija zanje ne briga. Vprašanje je, če je ta odgovor, ki sem ga dobil od predstojnika vojno-odškodninskega urada v Trstu, upravičen in od koga morejo zahtevati jugoslovanski državljanji odškodnino za škodo, povzročeno jim v vojski na njih imovini v Italiji.

Za odgovor na to vprašanje priėjo v poštevi mirovne pogodbe o svetovni vojski in za nas posebno Saint Germainška mirovna pogodba od 10. sep. 1919, sklenjena za alianranimi in pridruženimi državami in Avstrijo, katere je bila v Jugoslaviji objavljena zakonom od 10. 5. 1920.

V tej mirovni pogodbi je Avstrija, zase in za svoje vojne zaveznike prevzela odgovornost za škodo povzročeno pripadnikom alianranih in pridruženih držav, med katere je spadala tudi naša država, in se je zavezala torej tudi naši državi plačati odškodnino za škodo, povzročeno njenim civilnim podanikom (čl. 177, 178, 179 Saint Germainške mirovne pogodbe). Za določila te se je ustanovil mednarodni reparacijski odbor. Vsled te mirovne pogodbe je plačala Avstrija Italiji odškodnino za njene državljanine in isto tako je bila dolžna Avstrija plačati naši državi odškodnino za vojno škodo povzročeno njenim državljanom. To je naravno, ker ima vsaka država dolžnost skrbeti za svoje državljanine.

Vsled tega Italijanska je zakonodaja o vojni odškodnini, ki je v enotnem besedilu odloka od 27. 3. 1919 št. 426, priznala pravico za vojno odškodnino le svojim državljanom in podložnim Italijanskim kolonij, za inozemske državljanine pa določuje, da jim Italija preskrbi vojno odškodnino po pogodbah, ki jih je sklenili z inozemskimi državami, katerih državljanji so.

Vprašanje, kdo je dolžan plačati vojno odškodnino, je odvisno od državljanstva oškodovanih. V tem oziru so važne določbe Saint Germainške mirovne pogodbe o državljanstvu. Po tej mirovni pogodbi niso postali Italijanski državljanji osebe, ki niso bile rojene v Italiji, oziroma na območju pripadajočem vsled mirovne pogodbe Italiji; tudi ne osebe, ki so dobile v teh krajih vsled uradne službe ali po 24. 5. 1915. pristojnost; osebe, ki so bile rojene v krajih Jugoslavije, oziroma pripadlih z mirovno pogodbo Jugoslaviji, ali ki so v teh krajih imele vsled svoje službe pristojnost, so postale vsled mirovne pogodbe jugoslovanski državljanji (čl. 70, 71 mirovne pogodbe). Ker so z Saint Germainško mirovno pogodbo postali ti jugoslovanski državljanji in ker se je Avstrija zavezala plačati tudi naši državi odškodnino za vojno škodo povzročeno njenim državljanom, je imela naša država pravico zahtevati tudi za nje vojno odškodnino od Avstrije. Ne vem pa, če se je to zgodilo.

Gotovo pa je, da je Italija zahtevala od Avstrije vojno odškodnino za svoje

državljanine in da je plačevala odškodnino za vojno škodo le svojim državljanom, vštveši med nje tudi tiste, ki so postali šele z mirovno pogodbo njeni državljanji.

V tem oziru so Italijanski vojno odškodninski uradi postopali zelo strogo. Zahtevali so za priznanje vojne odškodnine, ne samo da je bil oškodovane Italijanski državljan ob času, ko je nehalo svetovna vojna, ampak tudi, da je plačala vojne odškodnine. Če je pred dosego plačila vojne odškodnine postal državljan kake tuje države, je po praksi Italijanskih uradov izgubil pravico do vojne odškodnine. Dokazati je moral, tudi ob času plačila vojne odškodnine, da je ostal Italijanski državljan. To je bila stalna praksa in te se je držalo apelacijsko »sodišče« v Benetkah, ki je zadnja instanca v vprašanih vojne odškodnine.

Je odprto vprašanje, če je Italija dobila tudi za te bivše svoje državljanje odškodnino od Avstrije in če nima naša država pravico zahtevati od Italije, da ji odstane ta del vojne odškodnine. Ne glede na to pa je upravičeno mnenje, da je naša država dolžna preskrbiti vojno odškodnino vsem tistim svojim državljanom, katerim je Italija odklonila plačilo vojne odškodnine radi tega, ker so postali jugoslovanski državljanji.

Italija je, kakor že omenjeno sklenila s Čehoslovaško republiko pogodbo, vsled katere je izplačevala čehoslovaškim državljanom odškodnino za vojno škodo, povzročeno jim na ozemlju sedanje Italije. Posebno, veliko škodo so imeli čehoslovaški državljanji v Gradecju. Kolikor sem mogel poizvedeti je Italija tudi naši državi predlagala sileno pogodbo v smislu, da bi naša država plačala Italijanskim državljanom odškodnino za škodo, ki jo jim je prizadejala vojna na ozemlju Jugoslavije in da bi Italija odškodnovala jugoslovanske državljanje za vojno škodo, katero so ti imeli na ozemlju spadajočem k Italiji.

Naša država je baje odklonila tako pogodbo, in tako je prišlo do tega, da naši državljanji, ki so bili občutno oškodovani vsled vojne na svoji imovini v Italiji, niso mogli dobiti od Italije nobene vojne odškodnine, in da so ostali še do danes brez vsake odškodnine, ki jo zamorejo zahtevati le od svoje, te je naše države.

V Saint Germainški mirovni pogodbi je priznana naši državi pravica zahtevati od Avstrije za svoje državljanine, med katere spadajo tudi tisti, ki so po tej mirovni pogodbi postali njeni državljanji, odškodnino za vojno škodo, povzročeno jim v Italiji. Baje je naša država tirjala od Avstrije povračilo vojne odškodnine le za svoje državljanine prejšnje Srbije in Črne gore v mejah, ki so jih te države imele meseca junija 1914. Znano je, da je naša država dala vojno odškodnino le svojim državljanom iz teh dveh bivših držav (razglas od 22. 12. 1920. št. 2100 v uradnem listu št. 119 delovne vlade v Sloveniji in raspis od 21. 2. 1921 listega uradnega lista št. 19).

Tako je prišlo do tega, da so jugoslovanski državljanji, ki so imeli na teritoriji sedanje Italije precejšno vojno škodo, — nekateri so prišli vsled vojske ob vse svoje premoženje, — ostali brez vojne odškodnine še do danes, ostali so pozabljeni.

Vse države, ki so bile prizadete v svetovni vojni, iskale, da so dobili njih državljanji odškodnino za škodo, katere jim je povzročila vojska. To je storila celo nevtralna Švica, in tudi Avstrija je

ustanovila za odškodovanje vojne škode svojim državljanom »Kriegsentschädigungsfond«. Tudi naši javni organi so prva leta po vojni smatrali za dolžnost naše države, odškodovati svoje državljanje za vojno škodo. Ne samo državljanje iz bivše Srbije in Črne gore, ampak tudi tiste, ki so imele škodo na svoji imovini, ki se je nahajala v krajih pripadlih Italiji, kar dokazuje znano dejstvo, da so na poziv naše vlade leta 1921 in naslednja, jugoslovanski državljanji, katerim je bila prizadeta vojna škoda v Italiji, prijavitli svoje odškodninske zahteve za vojno škodo ministrstvu za socialno oskrbo. Te prijave in prošnje pa počivajo še danes nerešene pri tem ministrstvu.

Leta 1931 je bilo bližje rešitve vprašanja odškodnine za vojno škodo, napravljeno jugoslovanskim državljanom na njih imovini v Italiji. Ministerski svet je ustanovil posebno komisijo, obstoječe, iz uradnikov ministrstev finančne, pravne in socialne politike, da prouči način ugotovitve in način plačila te vojne odškodnine za tozadevni zakonski načrt. Ta ministerska komisija je napravila ko poročilo na ministerski svet, kateri pa ni prišel do nobenega zaključka. Baje so na to vplivali posebno nekateri neopravičeni in pretirane zahteve oškodovancev.

Tako je ostalo vprašanje te vojne odškodnine nerešeno. V interesu države in oškodovancev je, da se vojna odškodnina pravilno za vsakega določi. To pa je mogoče doseči le z sodelovanjem oškodovancev, ne pa z birokratičnim postopanjem pri pisalni mizi. Gotovo bi oškodovanci svoje zahteve, če so pretirane, sami znižali. Gotovo bi se tudi skazalo pri tem, da nekateri odškodninske zahteve do naše države niso upravičene.

Ker prebiva ogromna večina oškodovancev v dravski banovini, in ker so tej banovini najbolj znane razmere v bližnji krajini Italije, je gotovo umestno, da se ugotovitev visokosti vojnih odškodnin in pravice oškodovancev do naše države poveri dravski banovini, ki naj bi z intervencijo zastopnika finančnega ministrstva in oškodovancev določila visokost odškodnin in predložila finančnemu ministrstvu svoje zaključke o odškodninah in dogovore z oškodovanci ministrstvu za odobritev.

Od vojne škode je pa ločiti škodo, povzročeno z okupacijo Italijanskim vojakov po sklenjenem premirju. To škodo je dolžna poravnati Italija, ki ne opreka te svoje dolžnosti, in je nekaterim to škodo tudi plačala. Za ugotovitev in dosego plačila te okupatorne škode je ustanovljena v Beogradu jugoslovanskoitalijanska mešana komisija, katere pa kolikor sem poučen počiva. Na njo se morajo naši državljanji, ki imajo okupatorno škodo obrniti.

Od naše države pa pričakujejo vojni oškodovanci, da jim prizna pravico do vojne odškodnine in davno pripravijo zato potrebne zakone ali pa uredbe z zakonsko močjo, in radi tega se obračajo ne samo na vlado ampak tudi na senat in narodno skupščino z zaupanjem, da tudi naša država ne bo odrekla svojim državljanom odškodnine, katerim je prizadejana vojna škoda, ko so druge civilne države smatrale za svojo dolžnost, preskrbeti svojim državljanom odškodnino za vojno škodo.

Dr. M. Pretner.

NARUČITE DZEPNI KOLEDAR »SOCA« ZA 1938 GOD.

u plitkoj zemlji zaškripi po vaptencu. Samo samu osječa. Osječa sam posve blisko s tim čovjekom i svi mi vndari, cijela suha Istra imala je jedan te isti osjećaj.

Tu se nije radilo samo o vodi, već o sadržini života jedne zemlje. Bojini se dajda mi i jednu riječ tunca ovog izreci — da je ne razvodni. Ona je po svojoj dubini i ekspresivnosti podbuna djelovati samu najsnažnije.

Iskrsava pozanski dualizam u kršćanskoj formi. Ili-ili. Isprekidajnost osjećaja koji mora upravo takav biti. Ona uklopljena rečenica daje izvjesni tračak hirovitosti — ona vodi ruku da stavi potpis vlastitom krvi na Faustov ugovor s Meistrom, ali ne za cijenu vječne mladosti i užitka, već prosto za cijenu pronjane pa značila ona i posvemašnje uništenje. Voda je doprla do grla. Poinja je jasna: a naročito plemenita.

Da je svijet proklet nema sumnje. Jasno da je bog trebao već pomoći (kad je sveučitelju). Kada nije bog pomogao može i vrag neredovati — tu je nesnosan život — prava doumena vraga. Neka vrag zame tu svijet kada je proklet — ali zašto? Zato, da se ta brižan krst više ne muči na mien«.

Čovjek postaje centar svega — postaje subjekt i objekt istovremeno — život i reakcija na prilike su učinili da bude takao. U zlopačenju i nalteženju naporu, za održanje zalog života pod svaku cijenu ničudj da čovjek zove i vraga u pomoć — samo da se okonča patnja — Čaša je puna.

Nema zabave ni naslada, nema ničega od onoga što zove »nadgradnja«. Sve, ama upravo sva životna snaga, mora se upotrijebiti da se ne bi umirilo.

Sam način rezonovanja, odnosno konstrukcije misli, ima nešto bizaroga u sebi. Ono »da ga vrag niče zlet, kada već niče buh pomoć« ne bi se moglo reći ni na jednom jeziku ni dijalektu osim na istarskom.

Gornju misao trebamo uzeti kao sintezu kao rezultat života i razmišljanja. Ona je prekaljena. Nije slučajna, prigodna dosjetka već sinteza čitavog dotadašnjeg življenja i naziranja na svijet, a ujedno vapaj za promjenom, za izlazom u bolje.

Pred labovim našim čovjekom nema tračka borbene svijesti ni svijetla samopouzdanja. Nema idejnog oslonca na epohalnu gibanja, to su uticaji svakodnevnog teškog života i totalitarizama. Nema olaksica. Sve je otkriveno samo crno i crno. Čak mi je uzeta svaka mogućnost sa upoznavanjem: svietski prilika i događanja — od luda upravo takovo rezonovanje.

A zar mogu imanja na bubnju, bolesna, gladna i bosa čeljad biti melem, biti utjeha i dostojna potpora u borbi za goli život? Zar mogu biti osnova za »nadgradnju«?

Ili dolazi ipak nakon mučnog čekanja i taj — Abesinija. Društvo naroda Sankcije. U Krapinu se kopa više. Kopa se i boksi. Moreplostvo se preporodilo. Mnogi

ga sela i mjestanca dobila su vodu, električnu struju, široke i kao jače glatke ceste. Čepić isušen. Novac kola jače nego prije.

Svi ti vanjski momenti donose novosti u življenje, govorn, običajni. Dopolavoro postaje »kruh mlk svakdanje«. Istra se mijenja.

»Sreći nema kralja«. Seljak (a to je sve što je naše) izvlašten »bubniem« ima priložne krasne zarade za nepunih 10—12 sati rovdovskog rada — Tama, prašina i vlagu podženja svesrdno mu se mada kao doborvolj da mu ispije ono par kapi zdrave krvi. Možda je rudnik, crveni boksi i crni »karbuna« taj sazivani vrag. Pare se zaraduju, a ranije ništa nije imao, ni para.

Naš čovjek pošalje sindikalist staleškog sistema. — Krv sveučilj kaplje u debelu celju zvečkajući kao pravi cekini. — Bez veze sa svijetom, bez mogućnosti samoinicijative — zaokružuju se smiračenim i beznačajnim horizontima. Dopolavoro ga je prisililo da popusti napeti luk ozbilnosti i i teških beznačajni misli. — Vino i ples plaćeni vlastitom krvi to omogućuju donekle.

A duboka sreća? »Nema ni jedne misli vodilje ni jedne plemenite ideje. Proleterizirani seljaci postaju cinici, kaže Miho Kravac. Izlazimo u razmišljanju iz okvira Istre i moramo izaići, jer problem naš je ujedno svietski, čovječanski problem i rješeno mu nije lokalno; već opće sveobuhvatno.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

IZ DRUŠTVA „ISTRA“ U ZAGREBU

Dvadesete »usmene novine« »Istre« u Zagrebu

Omladinska sekcija priredjuje u subotu 12. o. m. j. u 8 sati, na večer svoje redovite »usmene novine«. Birači programa, pozivajući članove i prijatelje, da prisustvuju u što većem broju. Usmene će se novine održati u društvenim prostorijama, Perjevičeva ul. 4. ODBOR

Prve »usmene novine« ITG u Beogradu

Prve »usmene novine« priredjuje Omladinski otkaj Udruženja i T. G. u Beogradu, na koje se pozivaju svi članovi i prijatelji. Program je birač odabralo: Jovana Ristića ul. 29 dne 12 marta o. g.

Glavna skupština »Istre« u Sušaku

Na temelju zaključka upravnog odbora od 9. februara o. g. u vezi sa odredbom iz 22 društvenih pravila zaključeno je, da se održi u nedjelju dne 13. marta 1938 u 10 sati u maloj dvorani Sokolskog društva u Sušaku redovna glavna godišnja skupština sa slijedećim dnevnim redom:

1. Pozdrav predjednika;
2. Biranje zapisničara i dva ovjerovitelja zapisnika;
3. Izvještaj tajnika;
4. Izvještaj blagajnika;
5. Izvještaj nadzornog odbora;
6. Razjašnjenja upravnog i nadzornog odbora;
7. Labor upravnog i nadzornog odbora;
8. Svjedoci.

Ne odazove li se u roku od pola sata nekome vremenu saziva glavne skupštine dovoljan broj članova, skupština će donijeti zaključke sa prisutnim članovima.

Prema odredbi iz 23 pravila redovna glavna skupština može raspisati i o svakom drugom predlogu podnesenom na glav. skupštini. Takav predlog mora biti barem tri dana prije same skupštine prijavljen upravnom odboru. ODBOR

Zabava društva »Istra« u Splitu

Udruženje emigranata Jugoslavena iz Julijake Krajinice, Zadra i Lasteva »Istra« u Splitu održalo je 6. o. m. j. svoju kućnu društvenu zabavu u Sokolskom domu.

Zabavu je otvorio pozdravnim govorom društveni predsjednik naš barba Rike. Zatim su izavljane pojedine tačke programa. Sečko Zubić je »Kojol« Istriz, a mala Mirjana Lozar »Zemlja« naših sanjaka. Gđice Diondra i Ljiljana Sinobad najprije su obavile četvoronožni »Zemlja« i »Puer Gilis« a gđice Diondra zatim solo »Puer Gilis« i »Knecht Rupprecht« od Schumanna. Gđa. Bralinović iz simpatije prema društvu recitala je »Duh zronje« dok je »Kao pre istaj« udruženja održao jedno efektivno balijeto predavanje. Zatim je naša članica objeavila us pjesni glasovima »Svem i doba mlade«, a zadnju tačku dao je brat Pero Trepo recitalom »Dvi benedice od Ante Balote. Svi izavljali su bili odlični srdačnim aplaudnim priznanjima, a napose šestogodišnja Mirjana Lozar. Po svršenom programu zapisnici su naredio za ovu prigodu uvežani plesni i rođni istarski »Balune«, a poslije toga nastavljeno je ples, koji je potrajao sve do jutra.

Ova naša zabava protekla je u odličnom i intimnom raspoloženju. »Balune« je morao biti par puta opetovan. Moralnim i materijalnim uspjehom možemo biti zadovoljni. Velika je dvorana Sokola bila prepuna emigranata kao i domaćih prijatelja. Naš drugi javni nastup, koji je već spomenuto, potpuno je bio uspjeh. Svim članovima i prijateljima koji su uložili mnogo truda na organiziranju zabave i doprinijeli uspjehu zabave, iskreno zahvaljujemo ovim putem najljepše zahvaljujemo, napose pek bratskom društvu »Sokol« za ustup dvorane.

Obćni zbor »Nanosac« v Mariboru

Obćni zbor prosvetnega in podpornega društva »Nanosac« v Mariboru se je održal dne 13. marca ob 9 uri v Gambirnovi dvorani. Bratska društva uljudno valimo, da se običnega zbora vedrežijo po svojih zastopnikih.

Obćni zbor »Jadrana« v Mariboru

Vabilo na XX. redni letni obćni zbor, ki se bo vršil v soboto dne 12. marca 1938. ob 20 uri v mali dvorani Narodnega doma.

1. Pozdrav in poročilo predsednika;
2. Poročilo zapisnika 19. rednega obćnega zbora;
3. Poročilo funkcionarjev in odjekov;
4. Poročilo preglednih računov;
5. Vojtev društvene uprave;
6. Vojtev preglednih računov;
7. Sumostojni predlogi;
8. Službenosti.

Po čl. 17 pravil obćni zbor sklepeen, ako je navzoča vsaj polovica članov z aktivno voljno pravico, tako tudi, ki se vrši obćni zbor, pol ure pozneje in je tedaj sklepčen pri vsemk številni članovi.

Predsednik: Dr. Brnvarčič Jr. Tajnik: Dr. Čerkvenič Jr.

ZAHVALA RUDARJA

Objavljujemo sledeće pismo, ki smo za prejšnji našega rojaka idrškega rudarja Antona Kokaljja, za katerega smo nareoili v našem listu nabirajno akcijo. Zbrali smo 335 Din in jih poslali, za njega in njegovo sturadajoću družino.

Srećno se zahvaljujemo Vam in vsem darovalcem, ki so mi priskoćili na pomoć ob dvanaesti uri.

Centri za nam dar, ki so ga vsi listi, ki so nam potrebni pomoći, nabrali med »boji za mene. Klicem vsem, prav vsem: Hvala Vam! Hvala tudi v imenu vseh mojnih.

Anton Kokalj, rudar.

IZ AMERIKE

Povodni smo od g. Mary Vidosti, naše poročnice za Ameriku, 2 dolara na račun preplate za g. E. Hunce, 1792 Norman Street — Brooklyn (Highwood). Preplate je podmirena do 31. XII. 1937.

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj na godinu — Opširnije se računaju po cjeniku, rova ulica 48. III. kat. — Tisk: Štamparija Jugoslovske štampe d. o. g. Zagreb, Glasarova ulica, broj 28a. — Za iskaznu odgovara Kuzoć Romanec, Zagreb, Ilica broj 111.

Dočekajte proljeće u novim cipelama!

Za ljepše dane najpodesnija i najjeftinija Jela platnena cipela sa gumenim djonom. Vel. 17-24 Din 15.- 25-32 Din 26.- Muške Din 25.- U bijeloj, sivoj i smeđoj boji.

Dječje cipelozumene cipelice na špagu, praktične za školsku djecu koja daleko idu u školu. Vel. 27-30 Din 25.- 31-34 Din 29.- Ženske Din 35.-

Nestašnoj djeci za školu i igranje najpodesnije su ove polupelice od krke kože sa nepoderivim gumenim djonom. Od vel. 31-34 Din 49.-, od br. 35-38 Din 59.-

Ugodna platnena polupcela na špagu, sa gumenim djonom i niskom petom. Rađena u drap i svojoj boji.

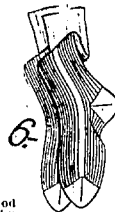
MIRA Tanka ali trajna končana čarapa, koja uljepšava i lijepu nogu. Na prstima i peti specijalno pojačana.

Vrlo pogodne i elegantne damске cipelice izrađene od crnog ili plavog djetina sa kožnim djonom. Izrađujemo ih sa polupelicom i niskom potpeticom u raznim ukrasima, a koštaju samo Din 69.-

Novi prolećni model izrađen od nog smedjeg boja sa ukrasnim i finim ukrasom, kožnim djonom i lakom potvisokom potpeticom.

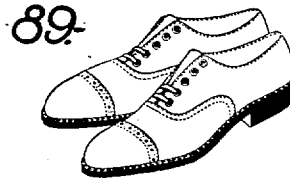

GORDAN Flan muška čarapa u raznim desetinama izrađena od čistog pamuka i umjetne svile.

Novi prolećni model. Laka ženčica polupcela izrađena od fine teletke kože u crnoj i smeđoj boji sa kožnim djonom i polupelicom potpeticom.

Udobne i laganе muške sandale sa kožnim djonom i gumenom potpeticom. Dječje od Din 45.- do 69.-, Ženske Din 69.-

Za štrpaci i posao nenadoknadljive su ove muške polupelice izrađene od lakog boksa, u crnoj i smeđoj boji, sa čistim nepoderivim djonom.

Bata

PREGELJ IN BEVK V IZDAJI JUGOSLOVANSKE KNJIGARNE

Jugoslovska knjigarna v Ljubljani je napovedala za letos tudi devt delc, ki jih bošta prevedla naša rojaka, in sicer bi za leposlovno knjiznico prevedel dr. Ivan Pregeļ drugi del romana »Jese in Marja«, France Bevk pa za ljudsko knjižnico iz holgarsćine prvi in drugi del romana »Pod jarmom« od Ivana Kazova.

V poslednjih dveh številkah »Cerkvenega vestnika« za leto 1937 je izšel v književnem delu članek Jožeta Zazulca, ki dokazuje s tehtnimi dejstvi, da je bil Jakob Gallus rojen v Idriji in ne v Ribnici, kakor se trdi dr. Mantuan. S tem je podprl mnenje, ki ga je že l. 1888 podal v »Ljubljanskem Zvonu« Danilo Faigel. Zazulcova dokazila, da je bil Gallus glede kompozicij prista benedictinske šole in med prvimi sklopatelj, ki so kompozitorju šolo prenesli med Nemce. — (Agiš).

ITALIJANSKO ČASOPISJE

med njimi posebno »Giornale d'Italia« ogoroćeno in odloćno odbija napade admirala Lihija, komandanta ameriške flote, ki je na seji parlamentarnega odbora obtožil Italijo kot krivca za poslabšanje mednarodnega položaja v pomorskih problemih. (Agiš)

U MARIBORU u blizini središća gradskog parka na prodaju vlla na ugodnom položaju, sa punim komforom. Za adresu obraditi se na upravu lista.

MAGAJNA BOGOMIR: ČUDOVITA PRAVLJICA O VIDU IN LABODU BELEM PTICU

»Mladika« je v svojoj letošnjoj prvi številki prinela oceno o gornjoj Magajnovi mladinski knjižnici, ki je izdala Mohorćeva družba in pravil: »Mladinske povesti, ki jih je napisal Magajna, so v istom rodstvu s vsem njegovim je poslovnim delom. Povod se idealistićno pisateljevo stremenje javlja v alegorićnih in simbolićnih osebah, besedah in dogodkih. Zanj je svet, kakršn je, pretrd in pregrd, zato odkriva kot pesnik Perensnik vse polno skrivnosti med nebom in zemljo, o katerih se razumski vsakdanjosti niil ne sanja. Trditi in umazanosti se unakne v svojoj pesnićki svet, njih svetlih postav dobrih in istićnih ljudi. Ta svet je odtrd tudi deček z labodom, ki ga je Magajna po Gorćetovem dećku z gosio oživel in mu dal gledati z viška tonarice lepotne in grdobice ljudi v ljubljanskem mestu. Obiskujejo rećeve v gradu, veliki sejen, slovenske moće, hiralice in slepece. S smesjenjem in prizanesljivo, ostromo in lirnoćno so podane te slike o videnjih dećka z labodom.«

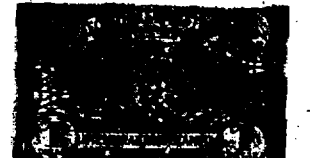
ČIRILO-METODSKI KOR IZ ZAGREBA U JULJSKOJ KRAJINI

Čirilo-Metodski kor iz Zagreba poduce je turneju po Juljskoj Krajini. Pjevao je u Trstu, Rijeci i Gorici. — Uspeh je bio svuda izvanredan, a Hrvai i Slovenci su punili kazaliste kao prigodom gostovanja zagrebaćke opere. Na Rijeku je izvećbi prisustvovao i biskup Santini, a svuda su bili i najviši predstavnići vlasti. Talijanska kritika se vrlo laskavo izrazava o tim izvedbama.

ING. M. LIPUŽIĆ PETDESETLETNIK

Pred dveji je naš rojak ing. M. Lipužić, vodja rudnika v Koćevju praznovao svojoj petdeseti rođstni dan. Rojen v Idriji, v stari rudarskoj družini, je študiral v Idriji realko, montanistićko v Pribramu. Po dovršenju študija je bio nekaj ćasa profesor na rudarskoj državnoj šoli v Celju, po nekaj letih službovanja v Trbovljah pa mu je bilo povjereno vodstvo koćevskega rudnika. Napisal je već pesmi in fragmentov v prozi. Izmed katerih jih je nekaj priobćil v revijah in listih, ba tudi naš list je svojćas že priobćil pesem idrijskega rudarja. Njegove pesmi in spisi so većinom socialnoga znaćaja.

U FOND »ISTRE«

Na uspomenu svojoj nezaboravnoj saradnici Josipa Hana daruju porodice Josip Krmpal — Radikon — Jeltimjadina u fond »Istre« na uspioćno vrienca na vrob. Din 150.- u prošlom broju objavljeno 42.256.50 Ukupno Din 42.406.60